ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΧΡ. ΚΟΝΤΑΞΑΚΗΣ

ΑΤΤΙΚΗ ΙΡΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ Ὁδὸς Μπουμπουλίνας ἀρ. 34

ΕΤΟΣ Ε'. Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Δεκεμβρίου 1902. ΑΡΙΘ. 23.

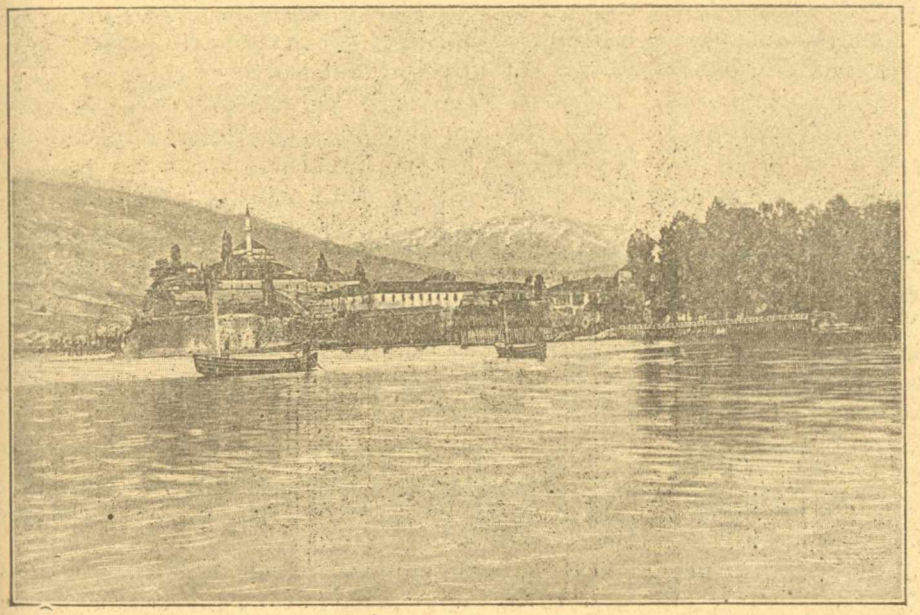

Τὰ Ἰωάννινα.

ΘΡΗΝΟΣ

Τὴ νειὰ τὴ βεργολίγιστη
μὲ τὴ χρυσῆ καρδιά,
τὴν ἄφταστη κι' ἀφάνταστη
μοῦ μάραναν τὰ μίση·
Φτωχὰ πουλιά μου, κλάφτε την
ν' ἀκούσῃ ἡ λαγκαδιὰ
ν' ἀναστενάξῃ ἀπὸ βαθειὰ
καὶ νὰ βαρειοβογγήσῃ.

Καὶ σεῖς ἁγνὰ καὶ ἀνέγγιχτα
στολίδια τῆς ἐρμιᾶς,
λουλούδια μου χιλιόχρωμα,
λουλούδια εὐωδιασμένα,
τὴ δύστυχη ἀδερφούλα σας
ποῦ σβύστηκε μὲ μιᾶς,
ἐλᾶτε κλάψτε την, φτωχά,
καὶ σεῖς μαζὺ μ' ἐμένα.

Π. Μάγνης.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ ΛΑΣΣΑΛ

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

(Συνέχεια προηγουμένου φύλλου)

Ἀκολουθῶ τὴν διήγησιν τῆς Ἑλένης, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑποβάλω αὐτὴν εἰς οἱανδήποτε ἀνάλυσιν. Βεβαιοῖ αὕτη, ὅτι ὑβρίζουσα τὸν τέως ἐραστήν, δὲν ἐξεδήλου σπουδαίως τὸ φρόνημά της πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Βαυαρίας, ὅτι δὲν ἐπίστευε πράγματι, ὅτι οὗτος ἤθελε λάβει ὑπὸ ἀκριβῆ σημείωσιν τὰς κατὰ τοῦ Λασσὰλ ἐκφράσεις της· ἀλλ' ὅτι οὗτος, ἀνοήτως φερόμενος, ἐκοινοποίησε τὰς προσποιήτους ἀποκρίσεις της εἰς τὸν ὑπουργόν. Ὁ Λασσάλ, πληροφορηθεὶς περὶ πάντων τούτων, ἐκάλεσεν εἰς μονομαχίαν τὸν πατέρα τῆς Ἑλένης. Ἀναμφιβόλως ἄλλος τις ὑπεχρεοῦτο, ἀντὶ τοῦ γέροντος πατρός, ν' ἀποδεχθῇ τὸ ριφθὲν χειρόκτιον. Καὶ οὗτος ἦτο ὁ μνηστὴρ τῆς κόρης, ὁ Γιάγκος Ρακοβίτσας.

Ὁ νεαρὸς Βογιάρος ἠγνόει, καθὰ διηγεῖται ἡ μετὰ ταῦτα ἐπί τινα καιρὸν διατελέσασα σύζυγός του, τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων. Καὶ ὅμως ἦτο ἠναγκασμένος νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν τοῦ παρωργισμένου ἀντεραστοῦ. Τοσοῦτον βαρεῖαι ἦσαν αἱ προσβολαί, ἃς ἀπηύθυνεν ὁ Λασσὰλ καὶ κατὰ τῆς Ἑλένης καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὥστε ἄλλη διέξοδος τῆς δυστυχοῦς ταύτης ὑποθέσεως δὲν ἦτο δυνατή. Ἀπεφασίσθη ἑπομένως, ἵνα τὸ φονικὸν ἐργαλεῖον εἴπῃ τὸν τελευταῖον λόγον ἐν τῷ τραγικῷ τούτῳ ἀγῶνι τοῦ πάθους καὶ τῆς προσβληθείσης φιλοτιμίας.

Πλεῖστα ἐγράφησαν κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας περὶ τῆς μονομαχίας ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως, ἀπὸ κοινωνικῆς, ἀπὸ ἀνθρωπίνης. Τὸ πρόβλημα μένει ἄλυτον. Ἡ φιλοσοφία τὸ καταδικάζει ἐρωμένως δι' ἐπιτυχῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιχειρημάτων. Ἀλλ' ἡ λογικὴ τοῦ πάθους, ἡ λογικὴ τῆς προσωπικῆς τιμῆς, αἱ προλήψεις τῆς κοινωνίας; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα.

Ἄνθρωπός τις, ἐξ ἐπαγγέλματος μονομάχος, σᾶς προσέβαλεν εἰς ὅ,τι ἔχετε ἱερώτερον ἐν τῷ κόσμῳ, σᾶς ἐσυκοφάντησε, σᾶς προεπηλάκισε, σᾶς κατέστησε κατὰ τοῦτον ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον καταγέλαστον. Ἴσως εἶνε συνήθης θαμὼν τῶν μᾶλλον ἐπιζητήτων αἰθουσῶν, ἄνθρωπος τοῦ λεγομένου μεγάλου κόσμου, ἀλλ' ὃν ἡ γνησία κοινωνικὴ συνείδησις περιφρονεῖ ἐκ βάθους καρδίας. Εἶσθε ὑποχρεωμένος ὑπὸ τῶν κρατούντων κοινωνικῶν κανόνων, ὑπὸ τοῦ ἀγράφου δικαίου τῆς ἀνεγνωρισμένης τάξεως, νὰ καλέσητε αὐτὸν εἰς μονομαχίαν. Οἱαδήποτε ἡ ἔκβασις τοῦ τοιούτου ἀγῶνος, ἡ τιμή σας ἀποκατέστη εἰς ἀκέραιον. Εἶσθε τίμιος ἄνθρωπος, ἱππότης ἄνευ μομφῆς, καὶ οὐδεὶς τολμᾷ νὰ θέσῃ εἰς ἀμφιβολίαν τὰς περγαμηνὰς τῆς κοινωνικῆς σας ὑπολήψεως.

Καὶ πάλιν ἐν τῇ ἀκμῇ ἀγῶνος, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καὶ ἔννοιαν δυστυχοῦς καὶ ἀξιοθρηνήτου, δύο ἄνθρωποι προσεβλήθησαν ἀμοιβαίως. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ οὐδέτερος ἀμφοτέρων τούτων θὰ ἦτο διατεθειμένος νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἐκδη-

λωθεῖσαν γνώμην του. Ἐν τούτοις μόνη ἡ μονομαχία δύναται νὰ ἄρῃ τὴν πρὸς στιγμὴν ἐπελθοῦσαν μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν πολεμίων βάραθρον, νὰ πληρώσῃ τὴν ἠνεῳγμένην τάφρον, ἣν ἐπιμόνως ἀπαιτεῖ νὰ πληρωθῇ ἡ κοινωνία. Ἴσως ἀμφότεροι οὗτοι ἦσαν φίλοι μέχρι τῆς προτεραίας· ἴσως θὰ καθίσταντο καὶ πάλιν τοιοῦτοι τὴν ἐπαύριον. Ἀδιάφορον ἡ σφαῖρα τοῦ πολυβόλου καλεῖται νὰ εἴπῃ τίς τῶν δύο τούτων ἔχει δίκαιον. Ὁπότερος πέσῃ ὑπὸ τὴν σφαῖραν, περὶ τούτου οὐ φροντίς. Ἀμφότεροι ἔσονται ἔντιμοι πρὸ τῆς ἐτυμηγορίας τῶν κοινωνικῶν προλήψεων.

Ὁ ἱστοριογράφος ἀπὸ ἱστορικῆς ἐρεύνης τὰ πράγματα κρίνων, δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν μονομαχίαν ὡς ἀναγκαῖον δεδομένον τοῦ καιροῦ ἀξέστων ἠθῶν· ἀλλ' ἐν τῷ δεκάτῳ ἑνάτῳ αἰῶνι ὁποίαν κέκτηται πλέον ἔννοιαν ἡ λογικὴ καὶ τὸ δίκαιον τῆς μονομαχίας; Δυστυχῶς τὰ ἀνθρώπινα πάθη δὲν ὑπόκεινται εἰς κανόνας καὶ καταλογισμόν. Ἡ νομοθεσία δύναται νὰ καταδικάζῃ τὴν μονομαχίαν, ἡ δημοσία συνείδησις νὰ τὴν ἀποκηρύττῃ ὡς κοινωνικὸν ἐξάμβλωμα παρωχημένων χρόνων. Ἡ μονομαχία θὰ ἐξακολουθῇ ὑφισταμένη καὶ ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καθὰ καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, ὅπως καὶ ἡ δολοφονία καὶ ἡ αὐτοκτονία, πᾶσα ἐν γένει κατὰ τῆς ζωῆς ἐπιβουλή, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως κατά τινος προσώπου ἀπευθυνομένη. Διότι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κοινωνικῷ αὐτοῦ βίῳ δὲν διέπεται ὑπὸ τοῦ θείου λόγου, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πάντοτε ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐνστίκτων.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος μονομαχοῦσι κατὰ τὴν αὐτὴν κοινωνικὴν ἔννοιαν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν αὐτῶν φυσικῶν ἐνστίκτων, ὅπως ἐμονομάχουν οἱ ἥρωες τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Τὰ ἐλατήρια εἶνε ἀείποτε τὰ αὐτά· μόνον δὲ ἡ φύσις τῶν ἀγωνιζομένων καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος μεταβάλλονται.

Εἴτε ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πολυϋμνήτου Τροίας μονομαχοῦσι Πάρις καὶ Μενέλαος, Ἕκτωρ καὶ Αἴας, εἴτε ἐν τῇ πολυφήμῳ πόλει τῶν Παρισίων ἀνταλλάσσουσι διαξιφισμοὺς εἷς πρωθυπουργὸς καὶ εἷς στρατηγός, ἡ κοινωνικὴ λογικὴ εἶνε ἀείποτε ἡ αὐτή, ὅτι τούτέστι δὲν πρωταγωνιστεῖ ἐν αὐτῇ πάντοτε ὁ λόγος.

Οἱ καιροὶ μεταβάλλονται, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος μένει ὁ αὐτός.

Ἡ λογικὴ τῆς μονομαχίας ἔσται ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ ἡ λογικὴ τοῦ ἐνστίκτου καὶ τοῦ πάθους, ἄρα μὴ ὑποκειμένη εἰς καταλογισμὸν καὶ ἑρμηνείαν.

* * *

Ἡ μονομαχία ἔμελλε νὰ καταστῇ ἡ λύσις τῆς τραγικῆς ταύτης ἱστορίας. Ἀλλὰ τί διενοήθη ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος, ἡ Ἑλένη;

Ἀπίστευτον καὶ νὰ τὸ διανοηθῇ τις. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ ἰδία τὸ ἐξομολογεῖται μετ' ὀλίγον.

Ὁ Γιάγκος Ρακοβίτσας ἠγνόει τέλεον τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων· τοὐναντίον δὲ ὁ Λασσὰλ ἦτο ἄριστος σκοπευτής. Ἦτο βέβαιον ἄρα ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἔμελλε νὰ πέσῃ ὁ πρῶτος. Ἡ πεποίθησις αὕτη ἐνέπλησε τὴν Ἑλένην ἀφάτου χαρᾶς. Ἡ ἀπὸ τοσοῦτον νεαρᾶς ἡλικίας διεφθαρμένη αὕτη γυνή, ἡ χθὲς κηρύττουσα, ὅτι ἐλευθέρως ἀπαρνεῖται τὸν Λασσάλ, ἡ μετ' ὀλίγον σκαιῶς ἐξυβρίζουσα αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Βαυαρίας, αὐτόχρημα κωμῳδός, ἐσκέπτετο κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μονομαχίας ταύτης ὡς ἀκολούθως: Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὡς ἄπειρος θέλει φονευθῇ ὁ Ρακοβίτσας, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁδηγηθῇ εἰς τὸν οἶκον ὁ νεκρός, ἐν μέσῳ τῆς ἐπελευσομένης ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου συγκινήσεως καὶ συγχύσεως, θέλω καταλίπει τὴν πατρικὴν οἰκίαν, μεταβαίνουσα ὁριστικῶς παρὰ τῷ Λασσάλ. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐπῆλθον ἀντίστροφα. Ἀντὶ τοῦ Ρακοβίτσα ἐφονεύθη ἐν τῇ μονομαχίᾳ ὁ Λασσάλ, ἡ δὲ Ἑλένη, μετά τινα σκέψιν, δὲν εὗρε προχειρότερον μέσον παρηγορίας, ἢ νὰ νυμφευθῇ τὸν φονέα. Μετὰ ἓξ μῆνας, καθίστατο σύζυγος τοῦ Βογιάρου, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ἐγκαταλίπῃ μετ' ὀλίγον, μεταβαίνουσα ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν δευτερευόντων καὶ τριτευόντων θεάτρων τῆς Γερμανίας.

Ἡ Ἑλένη von Donniges ἤρξατο τοῦ σταδίου αὐτῆς ὡς κωμῳδὸς ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, τοιουτοτρόπως δ' ἔμελλε νὰ περατώσῃ αὐτὸ ὄπισθεν τῶν παρασκηνίων καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, χωρὶς αὐτὴ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξεγείρῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς, ὡς ἐφιλοδόξει, τὸ ἐλάχιστον ἐνδιαφέρον τοῦ γερμανικοῦ δημοσίου.

Σκιερὰ μόνον ἀπέμεινε περὶ αὐτὴν ἀνάμνησις τὸ δυστυχὲς ἐπεισόδιον ἀκαταλογίστων ἐρωτικῶν σχέσεων μετὰ τοῦ εὐφυεστάτου καὶ γενναιοτάτου τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν νεωτεριστῶν τῆς Γερμανίας.

* * *

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ θανάτου τοῦ Φερδινάνδου Λασσὰλ οὐδὲν ἐπιχειρῶ νὰ ἐξενέγκω συμπέρασμα. Ὑπάρχει Γολγοθᾶς διὰ τὸν ἀναλαμβάνοντα ν' ἀποκαλύψῃ νέαν ἰδέαν ἐν τῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος, εἶπεν ὁ Ἑρρῖκος Χάϊνε. Ἀτυχῶς ἡ ῥῆσις αὕτη δὲν ἐπραγματώθη δι' ἐκεῖνον, ὃν αὐτὸς οὗτος ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀττατρολλ προεφήτευσεν ἐν Παρισίοις ἄλλοτε ὡς τὸν μέλλοντα Μεσσίαν τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος. Ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξεν ὁ θάνατος τοῦ ἐξόχου δημεγέρτου ρωμαντικός, κατὰ τὴν κρατοῦσαν φρασιολογίαν, ἦτο ἀνάξιος ἱστορικοῦ προφήτου. Καὶ ὅμως ἡ ὑπ' αὐτοῦ τελεσθεῖσα ἐργασία δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελεσμάτων ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ τῆς Γερμανίας. Ἡ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν ἐργατικῶν τάξεων θὰ ἀναμιμνήσκῃ βεβαίως ἐσαεὶ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν θεμελιωτὴς καὶ ὀργανωτὴς τῆς κοινωνιστικῆς δημοκρατίας ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ὅστις ἐκ τῶν ἀναμφισβητήτων προσωπικῶν αὐτοῦ πλεονεκτημάτων ἦτο βεβαίως ἄξιος κρείττονος ἀποστολῆς καὶ τύχης, ἂν τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα προσεπάθει νὰ θέσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀληθεστέρας καὶ πρακτικωτέρας κοινωνικῆς ἰδέας, οὐχὶ δὲ χιμαιρικῆς οὐτοπίας, προωρισμένης νὰ καταβληθῇ θᾶττον ἢ βράδιον ὑπὸ τὸ ἀλάνθαστον κῦρος τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων.

Νεοκλῆς Καζάζης

ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

(Ἐκ τοῦ περὶ γλώσσης συγγράμματος τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, τὸ ὁποῖον, ὡς ὁ ἴδιος ὑπολογίζει, θὰ ἀποτελεσθῇ ἐξ 25 τυπογραφικῶν φύλλων εἰς μέγα 8ον, καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε συντεταγμένον εἰς τὴν καθαρεύουσαν, καίτοι εἶνε κατὰ τῆς καθαρευούσης, διὰ λόγους, οὓς ὁ ἴδιος εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν πρόλογον ἀναφέρει, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα μόνον τὸν βραχὺν πρόλογον καὶ ἓν μικρὸν ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ βιβλίου.)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

«Ἰδοὺ λοιπὸν σήμερον ἐπὶ τέλους, μετὰ κόπους καὶ »μόχθους 13 ὁλοκλήρων ἐτῶν, ηὐδόκησεν ὁ Ὕψιστος »ὅπως λάβωσι σάρκα καὶ ὀστᾶ μελέται, τὸ κοινὸν ἀπο»βλέπουσαι συμφέρον, καὶ γείνωσι πλέον γνωστοὶ οἱ λό»γοι, δι' οὓς ἀναπόφευκτος καὶ κατεπείγουσα ἀνάγκη »εἶνε *ἀντὶ τῆς τεχνητῆς ταύτης γραφομένης νὰ ἐπικρα»τήσῃ ἡ φυσικὴ ὁμιλουμένη ἡμῶν γλῶσσα.*»

Τὸ ἀπόσπασμα.

«*Ἡ διγλωσσία πανταχοῦ ἦτο καὶ εἶνε οἵα καὶ παρ' ἡμῖν καὶ μέγα κακὸν δὲν δύναται νὰ κριθῇ.*» (Ἀθηνᾶς τόμ. Ζ'. μέρ. Γ'. σ. 274 Γ. Ν. Χατζιδάκι.)

Ἀπάντησις. — Καὶ ἐὰν παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμήν, κ. Χατζιδάκι, ὅτι ἡ διγλωσσία πράγματι πανταχοῦ ἦτο καὶ εἶνε οἵα καὶ παρ' ἡμῖν, ἔπρεπε νὰ λείψῃ πρὸ πολλοῦ διὰ τῆς ἀποβολῆς τῆς καθαρευούσης, ἥτις εἶνε τὸ μόνον αἴτιον αὐτῆς. Διότι σεῖς ὁ ἴδιος ἐνταῦθα μὲν ὁμολογεῖτε ὅτι αὕτη εἶνε ὁπωσδήποτε κακόν, ἀλλαχοῦ δὲ μαρτυρεῖτε ὅτι «ἡ καθαρεύουσα εἶνε ὀλεθρία, ἀφοῦ δὲν παρηκολουθήσαμεν τὸ παράγγελμα καὶ παράδειγμα τοῦ Κοραῆ, καὶ οὕτως ἐπῆλθεν ἐντελὴς μεταβολὴ τοῦ καθ' ἡμᾶς γραπτοῦ λόγου» (Μελέτη 63), ὅτι «ἔχει ἐλαττώματα,» (Μελέτη 74, 92. Ἀθηνᾶς μέρ. Α'. τόμ. Β' 215, 233. Γλωσσολ. μελέται Χατζιδάκι 307, 308.) ὅτι «θὰ ἦτο μέγα εὐτύχημα ἂν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγίνετο τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ δημώδης διὰ τῆς κατισχύσεως καὶ ἐπικρατήσεως τῆς διαλέκτου ἑνὸς τόπου,» (Ἀθηνᾶς τόμ. Ζ', μέρ. Γ'. 234.) ὅτι «δυστυχῶς τοῦτο δὲν συνέβη ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Κοραῆ,» (Ἀθηνᾶς τόμ. Β', μέρ. Α', 195.) καὶ ἐπὶ τέλους, χάριν συντομίας ἃς ἀφήσωμεν τὰ ἄλλα, «ὅτι τὰ τῆς καθαρευούσης, *τῆς τεχνητῆς ἡμῶν γλώσσης*, εἶνε μόνοις τοῖς ὀλίγοις πεπαιδευμένοις γνωστά.» (Μελέτη 36.) Τοὺς ὀλίγους δὲ τούτους ἐν σελ. μὲν 34 τῆς Μελέτης λέγετε ὅτι εἶνε *χιλιάδες τινὲς μόνον λογίων*, ἐν σελ. δὲ 92 *πολλαὶ χιλιάδες ἀνθρώπων*. Καὶ τοὺς μὲν ἀριθμοὺς θέλομεν ἐξακριβώσει ὕστερον. Ἐνταῦθα ὅμως εἴπετέ μοι παρακαλῶ, κ. Χατζιδάκι καὶ πάντες οἱ ὑπέρασπισταὶ τῆς καθαρευούσης, εἶνε ἀληθὲς ἢ ὄχι ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος δὲν συνίσταται οὔτε ἐξ ὀλίγων οὔτε ἐκ πολλῶν χιλιάδων, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν ἑκατομμυρίων; Τί λοιπὸν πρέπει νὰ ἀπογείνωσι τὰ ἑκατομμύρια ταῦτα; Εἶνε ὀρθὸν καὶ δίκαιον νὰ δαπανῶσιν, ὅσα οὐδεὶς ἄλλος τῆς ὑφηλίου λαὸς ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ δαπανᾷ, καὶ ἀκολούθως νὰ πνίγωνται ὑφ' ὑμῶν ἀσυμπαθῶς εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἀμαθείας καὶ ἀπαιδευσίας, διότι δυσκολωτάτη καὶ σχεδὸν ἀδύνατος εἶνε ἡ ἐκμάθησις τῆς καθαρευούσης, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι οὕτω συνέβαινε καὶ συμβαίνει ἕνεκα τῆς διγλωσσίας καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἠθέλομεν ὑποθέσει ὅτι τοῦτο εἶνε πραγματικῶς βέβαιον καὶ ἀληθές; Ἢ ἀπαιτεῖ ἡ στοιχειώδης φιλανθρωπία, ἀφοῦ ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ φιλοπατρία κατήντησαν παρ' ἡμῖν ἄγνωστα σήμερον ἢ γελοῖα ὅλως πράγματα, ὅπως παιδευθῶσι καὶ φωτισθῶσιν ἄλλος περισσότερον καὶ ἄλλος ὀλιγώτερον, ἀλλὰ πάντες ἀνεξαιρέτως, ἀναλόγως τῆς εὐφυΐας αὐτῶν καὶ τῆς δαπάνης εἰς χρήματα καὶ καιρόν; Πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εὐκολώτατα, καθὼς θέλομεν ἀποδείξει ἀκολούθως, καὶ ἄνευ περισσοτέρας δαπάνης δύναται νὰ γείνῃ εὐθὺς ἅμα ἐπικρατήσῃ ἡ δημώδης. Καὶ μάλιστα ἀφοῦ, καθὼς ἐγράψαμεν καὶ ἐν προοιμίοις, χωρὶς νὰ θυσιασθῇ ὅπως σήμερον ἀδίκως καὶ παραλόγως τὸ Ἔθνος, θὰ μαθωσιν ὅσοι ἐπιθυμοῦσιν ἀνωτέρας παιδεύσεως διὰ δεκάκις ὀλιγωτέρων κόπων τοὐλάχιστον δεκάκις περισσότερα, καὶ θὰ ἀποδείξωμεν τοῦτο. Ἀλλ' ἀνάγκη διὰ παραδείγματος νὰ αἰσθητοποιήσωμεν τὸ πρᾶγμα.

Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν λῃστάρχων, ὁ πρὸ μηνῶν π.χ. συλληφθεὶς Πανόπουλος ἐφώναζε καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς διώκτας αὐτοῦ: Διατί μὲ καταδιώκετε, κ. κ. ἀποσμασματάρχαι, καὶ σὺ κ. ἀρχηγὲ τῆς χωροφυλακῆς; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ ἐπάγγελμά μου εἶνε κακὸν καὶ ὀλέθριον, ὅτι εὐτύχημα θὰ ἦτο ἂν δὲν ἐγινόμην ἀρχιλῃστής, ὅτι δυστυχῶς δὲν συνελήφθην εὐθὺς ἅμα ἐπλημμέλησα τὸ πρῶτον, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους ὀλίγοι μόνον λῃσταποδόχοι (καὶ ἐκ τούτων πάλιν ὄχι ὅλοι,) ὠφελοῦνται ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου, ὅπως δηλ. ὑμεῖς λέγετε περὶ τῆς καθαρευούσης. Ἀλλά,—καὶ ἐδῶ ἔρχεται, βλέπετε, πάλιν τὸ ἀλλά, —(Γ. Ν. Χατζιδάκι, Ἀθηνᾶς τόμ. Ζ'. μέρ. Γ', 245.) διατί μὲ καταδιώκετε, ἀφοῦ «*ἡ λῃστεία πανταχοῦ ἦτο καὶ εἶνε οἵα καὶ παρ' ἡμῖν καὶ μέγα κακὸν δὲν δύναται νὰ κριθῇ;*» (Παρῳδία τοῦ ἀνωτέρω ἐπιχειρήματος τοῦ κ. Χατζιδάκι).

Εἴπετέ μοι, κ. Χατζιδάκι, πῶς ἤθελε φερθῇ ὁ κ. ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἤθελε καθήσει καὶ ἀκούσει παρὰ τοῦ Πανοπούλου μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ὅτι πραγματικῶς τοιοῦτοι λῃσταί, ὁποῖος αὐτός, καὶ χειρόντερο μάλιστα ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, εἰς μὲ τνχι Ἑλλάδα ὁ Σκείρων, ὁ Πιτυοκάμπτης, ὁ Προκρούστης καὶ ἄλλαι ἐξοχότητες, ἐπὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων οἱ περίφημοι πειραταὶ τῆς Κιλικίας, καὶ ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς ὅλα τὰ κράτη ὑπάρχουσι λῃσταί; Καὶ τί ἤθελε πράξει ἅμα ἀκούσας ταῦτα, ἤθελεν ἀφήσει αὐτὸν νὰ ὀνομασθῇ, ὅπως ὠνόμασεν αὐτὸν μία τῶν ἐνταῦθα ἐφημερίδων, Ἡ Α. Γαληνότης, ὁ αὐτοκράτωρ Αἰγίου καὶ πάσης Ἀχαΐας, καὶ νὰ ἐνσπείρῃ τὸν τρόμον εἰς πάντας καὶ λῃσταποδόχους καὶ μὴ λῃσταποδόχους; Ἢ ἤθελε πράξει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραξε, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶχον πράξει τὸ αὐτὸ κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιότητα ὁ Θησεὺς καὶ ὁ Πομπήιος, κατὰ δὲ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχουσι μὲν λῃσταί, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄνθρωποι φίλοι τῆς τάξεως καὶ τῆς δικαιοσύνης; Ἔπραξε δὲ βεβαίως ὅ,τι ἔπραξε διὰ τὸν εὐνόητον καὶ ἁπλούστατον λόγον ὅτι ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς λῃστείας ἐπιτρεπομένη εἰς τὸν Πανόπουλον, ἀντέβαινε πρὸς τὰ συμφέ-

ροντα καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων τῆς Ἀχαΐας.

Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον, κ. Χατζιδάκι, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἡ Κυβέρνησις ὤφειλε καὶ ὀφείλει νὰ καταργήσῃ τὴν παρ'ἡμῖν διγλωσσίαν ὡς βλαβερὰν καὶ ὀλεθρίαν εἰς τὸ ἔθνος διὰ τῆς καταργήσεως τῆς καθαρευούσης, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶχον καταργήσει αὐτὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα ὁ Θουκυδίδης, ὁ Πλάτων καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς Ἀττικοί, γράψαντες εἰς τὴν σύγχρονον αὐτοῖς γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὁμήρου, ὁ Πολύβιος γράψας εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαιοτέρων Ἀττικῶν, καὶ οἱ Μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου γράψαντες εἰς τὴν γνωστὴν σύγχρονον αὐτοῖς γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων τῆς Συρίας, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς τοῦ Πολυβίου. Εἰς δὲ τὴν Ρώμην οἱ λόγιοι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι τοῦ πρώτου π. Χ. αἰῶνος, οἵτινες δὲν ἔγραψαν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς τῶν ἀρχαιοτάτων Ρωμαίων ποιητῶν, οἱ ὁποῖοι πάλιν καὶ αὐτοὶ δὲν συνέταξαν τὰ ποιήματά των εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας χρόνων, ἥτις τοσοῦτον διέφερε τῆς γλώσσης τῆς δοκίμου ἐποχῆς (τοῦ πρώτου π. Χ. αἰῶνος), ὥστε κατὰ τὴν ἑρμηνείαν καὶ κατανόησιν τῶν ἀπὸ τῆς περιόδου ἐκείνης σωζομένων ἀσμάτων καὶ αὐτὸς ὁ ἄριστος γνώστης τῆς Λατινικῆς θὰ ἐπλανᾶτο, ἂν μὴ ὑπῆρχεν ἀρχαιόθεν παραδεδομένη μετάφρασις αὐτῶν. (Ἀναγνώσμ. Οὐίθνεῦ 357 Γ.Ν.Χ.). Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀνεξαιρέτως ἅπαντες οἱ λαοί, ὅσοι ἔχουν μὲν ὡς ἡμεῖς ἀρχαίαν, ἐμόρφωσαν ὅμως τὴν γλῶσσαν αὐτῶν τὴν γραφομένην οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς τινος τῶν σημερινῶν διαλέκτων αὐτῶν. (Ἀθηνᾶς τόμ. Ζ', μέρ. Γ' 239 Γ. Ν. Χατζιδάκι). Καὶ ἄν, λέγω καὶ ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, κ. Χατζιδάκι, πάντες οὗτοι, ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι, δὲν κατήργουν τὴν διγλωσσίαν, ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὤφειλε καὶ ὀφείλει νὰ καταργήσῃ αὐτήν, διότι εἶνε ὀλεθρία καὶ ἐπιζήμιος εἰς τὸ ἔθνος, διότι βλάπτει καὶ καταστρέφει πάντας ἀνεξαιρέτως, καὶ πεπαιδευμένους, ὡς θὰ ἀποδειχθῇ, καὶ μὴ πεπαιδευμένους, καὶ διὰ τὸν εὐνόητον ἐπὶ τέλους καὶ ἁπλούστατον λόγον ὅτι ἕνεκα τῆς διγλωσσίας ταύτης ἐκτὸς τῶν προνομιούχων *τινῶν ἢ πολλῶν χιλιάδων* (ἴδε ἀνωτέρω) ἅπαντα τὰ λοιπὰ 999 χιλιοστὰ τοῦ ἔθνους μένουσιν ἄνευ γλώσσης, ἥτις καὶ κατὰ σὲ ἀκόμη τὸν ἴδιον, εἶνε ὁ ἐπιούσιος ἄρτος ἡμῶν. (Ἀθηνᾶς τόμ. Ζ', μέρ. Γ', 242). Ἂν δὲ ἡ Κυβέρνησις ὀφείλῃ νὰ πράξῃ τοῦτο ὡς καθῆκον, θὰ ἴδωμεν κατόπιν.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν ἐνταῦθα κατὰ μέρος ὅτι ἐνῷ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἡ διγλωσσία ἐπολεμήθη, μόνον παρ' ἡμῖν ὑπερησπίσθη μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐπισήμως προστατεύει αὐτήν, μισθοδοτοῦσα ἁδρῶς τοὺς ὑπερασπιστὰς καὶ πολεμοῦσα τοὺς πολεμίους αὐτῆς, καὶ ὅτι ἡ ἡμετέρα διγλωσσία, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀκολούθως, εἶνε ἡ τῆς ἀπαισιωτάτης μορφῆς, ὁμόχρονος καὶ οὐσιωδῶς διάφορος ὄχι μόνον τῆς σημερινῆς ἀσημάντου ἐντελῶς, καὶ οὐχὶ γενικῆς τῶν Γερμανῶν ἱστορικῆς διγλωσσίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς παλαιοτέρας ἱστορικῆς ἐπίσης καὶ σημαντικῆς ὁπωσδήποτε διγλωσσίας ἡμῶν τε καὶ τῶν Ρωμανικῶν ἐθνῶν, καθότι ἡ ἡμετέρα Βολαπύκ—καθαρεύουσα, ἐνῷ δὲν εἶνε γλῶσσα προγενεστέρας ἐποχῆς, διότι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Δημ. Βερναρδάκη (Ψευδατ. ἔλεγχος 38—9. 89. 342. 426) καὶ σοῦ ἀκόμη, κ. Χατζιδάκι, (Μελέτη 63) δὲν εἶνε ἀρχαία, ἀλλὰ νέα, δὲν εἶνε ὅμως καὶ ἡ ὁμιλουμένη γλῶσσα Ἑλληνικῆς τινος χώρας.(Ἀθηνᾶς τόμος Ζ', μέρος Γ',234 Γ.Ν.Χ.), ἀλλὰ συνονθύλευμα καὶ κατασκεύασμα *λογίων ἐπιστημόνων*. (Γλωσσολ. μελέται Χατζιδάκι 306. 308). Ἂς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος,λέγω, ἐπὶ τοῦ παρόντος ταῦτα. Διατί ὅμως, κ. Χατζιδάκι, ἐνῷ θέλετε (Ἀθην. τόμ. Β', μέρ. Α', 193) «νὰ μὴ σκεπτώμεθα (ἡμεῖς οἱ δημοτικισταὶ) ἁπλῶς *κατ' ἀναλογίαν* πρὸς ἄλλας γλώσσας, καὶ οὕτω νὰ καταλήγωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς μομφῆς (κατὰ τῶν δημιουργῶν τῆς καθαρευούσης), διότι εἶνε πασίγνωστον ὅτι τὰ κατ'ἀναλογίαν συμπεράσματα αὐτὰ καθ'ἑαυτὰ οὐδὲν ἀποδεικνύουσιν», ἔπειτα σκέπτεσθε σεῖς *κατ' ἀναλογίαν* καὶ ἀπαιτεῖτε ὅπως μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν διαφυλάξωμεν (Ἀθηνᾶς τόμ. Β', μέρ. Α' 185) ὡς ἱερόν τι κειμήλιον μετὰ τῆς Βολαπὺκ—καθαρευούσης τὴν διγλωσσίαν, ὄχι διότι αὕτη δὲν εἶνε κακὴ καὶ ὀλεθρία καὶ δὲν βλάπτει καὶ δὲν καταστρέφει ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι αὕτη *κατ' ἀναλογίαν* ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας; Διατί. κ. Χατζιδάκι, ἐνῷ ἀπαιτεῖτε ὅτι «Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι τὸ γενικόν, τὸ ῥηθὲν ὀρθῶς περί τινος γλώσσης ἢ καὶ περί τινων γλωσσῶν, ἰσχύει καὶ περὶ πασῶν ἀπαραλλάκτως.» (Ἀθηνᾶς τόμ. Ζ', μέρ. Γ', 243) ἔπειτα ζητεῖτε ὅπως καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν *ἰσχύῃ ἀπαραλλάκτως* ἡ διγλωσσία, καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν ὅτι *ὀρθῶς* ἔχετε εἴπει ὅτι αὕτη ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει εἴς τινας ἀκόμη ἄλλας γλώσσας; Δὲν εἶνε ὅμως ταῦτα φανεραὶ ἀντιφάσεις; Ἢ εἰς ὑμᾶς μὲν ἐπιτρέπεται, ὅταν θέλετε, νὰ λάβητε ὡς παράδειγμα τὰς ξένας γλώσσας καὶ νὰ σκέπτησθε κατ' ἀναλογίαν πρὸς αὐτὰς καὶ ἐπὶ κακῷ ἀκόμη σκοπῷ, εἰς ἡμᾶς δὲ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε ἐπὶ καλῷ;

Ἔστω. Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν, κ. Χτζιδάκι, ἀμεροληπτως καὶ ἀπαθῶς τὸ πρᾶγμα ἐξ ἀρχῆς. Καὶ ἂν πράγματι ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἢ ὑπάρχει σήμερον διγλωσσία ὁμοία πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰς τὰ ἔθνη, ὅσα *κατ' ἀναλογίαν* σκεπτόμενοι καὶ περιδραμόντες γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ τάφους ἀκόμη καὶ κατακόμβας, ἔχετε ἀνεύρει πολεμοῦντες τὸν κ. Ἐμ. Ῥοΐδην καὶ συναγελάσει εἰς τὰς σελίδας τῆς Καταλύσεως τῶν Εἰδώλων, τότε διατί ὄχι, ἂς ἐξακολουθῇ ἐπικρατοῦσα καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἡ διγλωσσία, καίτοι λίαν ἐπιβλαβὴς εἰς αὐτὸ καὶ ὀλεθρία, καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν ὑμῶν ἀκόμη ὁμολογίαν. Τοὺς Βυζαντινοὺς μόνον καὶ τοὺς Εὐρωπαίους τοῦ Μεσαιῶνος δὲν λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν, διότι εὐτυχῶς καὶ σεῖς οὔτε προβάλλετε αὐτοὺς ὡς παράδειγμα, οὔτε ἀπαιτεῖτε νὰ μιμηθῶμεν αὐτούς. Τί νὰ κάμωμεν, ἀφοῦ δὲν πταίετε σεῖς,ἀλλ'οἱ ὑποστηρίζοντες ὑμᾶς ὅπως συγκαλύψητε τὸ ἡμέτερον χονδροειδέστατον σφάλμα, τὴν ὁμόχρονον διγλωσσίαν, δι' ἀσημάντων καὶ μηδαμινῶν ἢ καὶ ἀνυπάρκτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξένων σφαλμάτων ;

Πόθεν πρέπει ν' ἀρχίσωμεν; Ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενοι, κατὰ τὴν παροιμίαν, νομίζω ὅτι πρέπει ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἥτις περισσότερον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς, παρ' ὅσον αἱ ξέναι γλῶσσαι, καὶ δὴ κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς γλώσσης τοῦ Ὁμήρου.(Δι'ἰσχυρῶν δὲ καὶ ἀκαταγωνίστων κατόπιν ἐπιχειρημάτων καὶ ἀποδείξεων ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἀποδεικνύει ὅτι ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ καθ' ἑξῆς πάντες οἱ Ἕλληνες τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς μετεχειρίσθησαν εἰς τὰ ποιήματα καὶ συγγράμματα αὐτῶν τὴν ζῶσαν καὶ ὁμιλουμένην τοῦ λαοῦ γλῶσσαν, καὶ ἀκολούθως ὅτι καὶ σήμερον οὐδαμοῦ ἄλλοθι ὑπάρχει διγλωσσία).

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 1821

(Συνέχεια προηγουμένου φύλλου)

— Δὲν εἶναι βεβαίως ὁ ἄριστος ἐθνικὸς δρόμος οὗτος, ὃν ἀκολουθοῦμεν ἀπὸ εἴκοσι καὶ πλέον ἐνιαυτῶν. Τὸ γόητρόν μας ὁμολογῶ, ὅτι ἐμειώθη· τὰ οἰκονομικά μας καίτοι εὐρυνθέντα τεραστίως, κατεστράφησαν οὐχ ἧττον. Εἴμεθα κατάχρεοι, καὶ μολονότι τὸ Κράτος ηὐξήθη χωρογραφικῶς, ἡ Ἑλλὰς οὐχ ἧττον ἀπέβη ἠθικῶς ἀσθενεστέρα. Δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ τὰς πικρὰς ταύτας ἀληθείας. Οὐχ ἧττον εἴμεθα πλήρεις ἐλπίδων. Θὰ ῥιφθῶμεν εὐτόλμως εἰς τὸν ἀγῶνα, θὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐθελοθυσίαν, ἀρετὴν ἀναμφισβήτητον τοῦ Ἕλληνος, θά....

— Μὲ διέκοψεν ὁ γέρων. Ἠρεύνησές ποτε, μοὶ εἶπε, τίνος ἕνεκα τὸ Κράτος ἀπέβαινεν ἀσθενέστερον, ἐνῷ ηὔξανε κατ' ἔκτασιν, καὶ προϋπολογισμόν; Οἱ λόγοι εἶνε πολλοί. Θὰ σταματήσω ὅμως εἰς ἕνα ἠθικόν, ἀλλ' ἐπηρεάζοντα μεγάλως τὴν ὑλικὴν δύναμιν. Σήμερον ἐν Ἑλλάδι, ἐλλείπει ἡ ἰδέα, μοὶ εἶπεν ὁ γέρων. Ἡ ἰδέα εἶνε ἡ ψυχὴ ἡ ζωγραφοῦσα, ἡ ἐμπνέουσα, ἡ ὁπλίζουσα τὰ ἔθνη. Ἄνευ ἰδέας τὰ Κράτη εἶνε ζωόφυτα. Τί ἐπιδιώκει σήμερον ἡ Ἑλλάς; Τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς καὶ τῶν πόθων; Ἀλλὰ τίς ἡ ἀπόδειξις καὶ ἡ πολιτικὴ ἡ ἐλέγχουσα ὅτι σπουδαίως ἡ Πολιτεία χωρεῖ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου; Ἐὰν ἐγκατέλειπεν ὁριστικῶς τὴν ποθητὴν ἐκείνην προσδοκίαν, μεθ' ἧς τόσαι ἐγαλουχήθησαν γενεαί,καὶ ἐὰν ἀπεφάσισε νὰ ζήσῃ βίον καθαρῶς χρηματιστοῦ, ποίαν πάλιν ἔδωκεν ἀπόδειξιν τῆς ὀλεθρίας ἀποφάσεώς της ; Διώκουσα ἡ Ἑλλὰς καὶ ταυτοχρόνως δύο ἀντιθέτους πολιτικάς, βεβαίως θὰ καθυστερήσῃ κατ' ἀμφοτέρας. Εἰρήνη ἐν Ἑλλάδι σημαίνει νωθρότητα, κομματισμὸν ἀχαλίνωτον, ἐγκλήσεις καὶ κατηγορίας ἀμοιβαίας. Μόνον ἐνταῦθα παρετηρήθη τὸ φαινόμενον ν' ἀποκαλῶνται *προδόται* οἱ ἔγκριτοι πολῖται καὶ πολιτευόμενοι. Οἱ κατήγοροι δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν, οἱ ἀκούοντες ὅμως σκανδαλίζονται. Ἐνσκήπτει ὅμως ἡ κρίσις καὶ τότε τὴν νωθρότητα διαδέχεται κίνησις καὶ ἐνέργεια σπασμωδική. Ἄνευ κέντρου καὶ ἄνευ σκοποῦ ὡρισμένου δαπανῶνται τὰ χρήματα καὶ αἱ κατατμηθεῖσαι τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Ἡ τάξις, ἥτις εἶναι μία δύναμις, καὶ οὐχὶ ἡ ἐλαχίστη, ἡ τάξις εἶναι ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι. Ἀπηδαλιούχητος φέρεται τότε ἡ Πολιτεία. Ἡ σύγχυσις κρατεῖ πανταχοῦ· πάντες συμβουλεύουσιν, ἀλλ'οὐδεὶς ὑπακούει. Οὐδεὶς ἀναγνωρίζει τὸν κρείσσονα ἑαυτοῦ. Καὶ εἰς τόπον, ὅπου πάντες διατάσσουσιν, πάντες εἶναι δοῦλοι. Ἕκαστος ἀρέσκεται νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει, καὶ οὐδεὶς ἐν τούτοις γνωρίζει τί θέλει, οὐδ' εἶναι κύριος τῶν πράξεών του.

—Ἴσως ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησα συγκεχυμένος. Μὴ λησμονῆτε ὅμως τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, ὃν ἰσχυρῶς ὑποβοηθεῖ τὸ Πολίτευμα. Οἱ Ἕλληνες ἀγαπῶμεν τὸ πολίτευμά μας. Ἐνδέχεται νὰ εἴμεθα θεωρητικοὶ λάτρεις τῆς Δημοκρατίας· πιθανῶς νὰ ἐπιθυμοῦμεν ὅπως τὸ Πολίτευμα τῶν ἀρχαίων χρόνων ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφηρμόζετο ὠφελίμως ὡς καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν. Ἐσμὲν ὅμως ἀρκούντως συνετοὶ καὶ ἀποχρώντως πρακτικοί, ὥστε νὰ ἐννοῶμεν, ὅτι τὸ ἐκ παραδόσεως, τὸ ἐξ ἐνστίκτου καὶ ἀνατροφῆς ἰδιάζον τῷ Ἕλληνι Πολίτευμα δὲν εἶνε δυνατὸν σήμερον. Ὁ ἔρως τῆς ἰσότητος, ἡ κακχύποπτος ἐθνικὴ συνείδησις, ἡ μὴ ἀναγνώρισις οὐδεμιᾶς ὑπεροχῆς, ἡ τάσις εἰς τὸ ὑποτιμᾶν τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας, ἐνῷ παραβλάπτουσι τὴν εὔρυθμον τοῦ τόπου ἀνάπτυξιν καὶ τὴν σκόπιμον τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων διεύθυνσιν, ἐγείρονται ἀφ' ἑτέρου κωλύματα εἰς πλήρωσιν εὐχῶν δυσχερῶν ἢ οὐδέποτε πραγματοποιηθησομένων. Ἡ Δημοκρατία προϋποθέτει μεγίστας ἀστικὰς ἀρετάς. Εἶναι Πολίτευμα αἰθέριον, ὡς ἔχουσι δ' ἤδη τὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ πρὸς τὰ νέφη πτῆσις βεβαίως δὲν θὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν καὶ τοὺς μεγάλους σκοπούς, ὑφ'ὧν ἐμπνέεται τὸ Πανελλήνιον.... Τὸ Σύνταγμα, καίτοι φύσεως οὐδετέρας, συνεβίβασέ πως τὰς ἀρχαίας παραδόσεις καὶ τὰς συγχρόνους ἀνάγκας. Εἶνε τὸ μεταίχμιον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ, τοῦ Δήμου καὶ τῆς μοναρχίας. Τὰς ὁρμὰς τοῦ λαοῦ ὑπερνικᾷ τοῦ ἡγεμόνος ἡ σύνεσις· τοῦ ἡγεμόνος τὰς ἐκτροπὰς κολάζει τοῦ λαοῦ ἡ φωνή. Ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι οἱ βασιλεῖς εἶνε εἶδος λύκων τηρούντων κρυφίως τὸ ἔνστικτον τοῦ αἵματος καὶ τῆς δολιότητος κατὰ τῶν λαῶν, οἱ λαοὶ ἔλαβον διὰ τοῦ Συντάγματος τὰ μέτρα των, χαλκεύσαντες ἁλύσεις, δι'ὧν ἐδέσμευσαν τοὺς πρώην δεσμοφύλακας. Ἐὰν ὅμως οἱ λαοὶ ρεπωσιν ἀχαλινώτως εἰς τὴν ἀκόλαστον ἐλευθερίαν, ἥτις εἶνε τυραννία εἰδεχθὴς ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, τότε παρεμβαίνουσιν οἱ ἡγεμόνες καὶ καθίστανται σωτῆρες, ἄξιοι εὐγνωμοσύνης. Ἐν τῇ κράσει τῶν δύο ἰσοπάλων δυνάμεων ἀνεζητήθη καὶ ἀνευρέθη ἡ ἰσορροπία· ἡ ἀλληλοαναίρεσις ἀπεργάζεται τὴν ἁρμονίαν. Ἐλευθέρα δέ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄπιστος ἑκάστη δύναμις ἐν τῇ ἰδίᾳ σφαίρᾳ συντρέχει τὸν σκοπόν, τῆς προκοπῆς τῆς Πατρίδος, τῆς εὐρύνσεως καὶ ἀπελευθερώσεώς της...

— Μυρία ὅσα, καὶ μὲ ταχύτητα χειμάρρου ραγδαίου, μοὶ παρέταξας, εἶπεν ὁ γέρων μειδιῶν. Γνωρίζω τὴν παράφορον λατρείαν, ἣν οἱ Ἕλληνες ἔχετε πρὸς Πολίτευμα ἐπιτευχθὲν δι' ἐπαναστάσεως. Γνωρίζω ἐπίσης ὅτι ἡ συνωμοσία θὰ ἐπηκολούθει πάσης ἀποπείρας καὶ παντὸς πραξικοπήματος πρὸς οὐσιαστικὴν μείωσιν τῶν ἐκ τοῦ Συντάγματος πηγαζόντων δικαιωμάτων. Μοὶ ἐλαλήσατε περὶ *ἐργασίας ἐθνικῆς*. Ἤκουσα πολλάκις ἐπαναλαμβανομένην τὴν φράσιν ταύτην, οὐδαμοῦ ὅμως εἶδον οὐδὲ βλέπω ἐργασίαν τοιαύτην, καὶ τοῦτο μὲ θλίβει καὶ μὲ ἐκπλήσσει ἐντυτῷ. Κράτος, ἀναζῆσαν καὶ βιοῦν, ὑφ' ἃς ἡ Ἑλλὰς περιστάσεις, θ' ἀπετέλει ἄρνησιν τῆς ἐθνεγερσίας καὶ τῶν δογμάτων αὐτῆς, εἰ μὴ ἀνέγραφε καὶ ἀσαλεύτως ἐνέμενεν εἰς τὰς ἀρχάς, αἵτινες ἐπρυτάνευσαν κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐπανάστασιν, καὶ ἅπαντα τὸν μετέπειτα ἄχρι τῆς μεταπολιτεύσεως βίον.

Τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν ἐννοῶ κάλλιστα· τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐπιζητεῖται καὶ ἐφαρμόζεται, δὲν ἐννοῶ. Εἰς τὰ πολιτεύματα, τὰ ἀμέσως ἐκ τοῦ λαοῦ ἀπορρέοντα, τὸ ὁπωσδήποτε ἐφήμερον ἀποτελεῖ οὐσιῶδες γνώρισμα τῶν κυβερνήσεων. Τοῦτο μετέχει μειονεκτήματος καὶ πλεονεκτήματος ἐνταυτῷ. Ὑπεράνω ὅμως τοῦ ἀσταθοῦς ὑπάρχει τὸ σταθερόν, καὶ τοῦτο ἀντιπροσωπεύει ἡ Βασιλεία. Ἐὰν τὰ ὑπουργεῖα ἀλλάσσωσιν. ἡ Βασιλεία μένει ἀναλλοίωτος. Τὴν ἐπίδρασιν τῆς Βασιλείας ἐπὶ τῆς *ἐθνικῆς ἐργασίας* ἀνεζήτησα ἀνέκαθεν ἐπιμόνως, οὐδαμοῦ ὅμως κατώρθωσα ν' ἀνεύρω. Ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ ἐρημητηρίου μου ἤκουσα πάντας τοὺς ὑπεραπολογητὰς τῆς ἀδρανείας τῆς Βασιλείας, ἀνέλυσα τὰ ἐπιχειρήματά των, ἐστάθμησα τοὺς λόγους των μετ' ἀπαθείας καὶ κρίσεως, ἣν οὐδὲν συμφέρον ἢ πάθος, οὐδεμία προκατάληψις, οὐδεμία δυσμένεια ἢ συμπάθεια ἠδύνατο νὰ σκοτίσῃ. Θέλετε νὰ σᾶς εἴπω τὴν γνώμην μου; Εὗρον καθυστεροῦσαν μεγάλως τὴν Βασιλείαν εἰς τὴν ἔξοχον καὶ ἐθνικὴν ἀποστολήν της. Ἄφετε νὰ σᾶς συνοψίσω τὰς σκέψεις μου. Ποῖον εἶνε τὸ ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα τῶν ἀπολογητῶν τῆς ἀφανοῦς Βασιλείας; τὸ Πολίτευμα! Ὁ Βασιλεὺς ἀπεστερήθη πάσης δυνάμεως λέγουσιν. Αἱ ἀγαθαὶ αὐτοῦ προθέσεις ναυαγοῦσι πρὸ τῆς πλήρους ἀδυναμίας του. Οὐδὲν δύναται αὐτός· τὰ πάντα ἡ Βουλή. Τοῦτο καὶ ὅσα ἄλλα ἴσης ὀρθότητος καὶ λογικῆς ἐπιχειρήματα, δέν μοι φαίνονται ἀκριβῆ. Σημειώσατε καλῶς. ὅτι πρόκειται περὶ ἐθνικῆς ἐργασίας, περὶ σκοποῦ εὐγενοῦς ἀπωτέρου, ἐκφεύγοντος πᾶσαν κομματικὴν σφαῖραν καὶ πᾶσαν πολιτικὴν ἢ προσωπικὴν συμπάθειαν, περὶ σκοποῦ μεγάλου, ἐν ᾧ πάντες συναντῶνται, περὶ οὗ οὐδεμία ὑφίσταται διχογνωμία, ἀλλ' ἡ ρύθμισις καὶ ἐπιτυχία τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖ σταθεράν, ὁμοιόμορφον καὶ καρτερικὴν ἐργασίαν, ἄκραν λεπτότητα, νοῦν πεφωτισμένον καὶ βραχίονα χαλύβδινον Κυβερνήσεις συνταγματικαὶ ὑποκείμεναι εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, τὰς πεπλανημένας ἐνίοτε ἐκτιμήσεις, τὴν βίαν τῶν παθῶν, τὰ συμφέροντα αὐτά, ἀφ' ὧν οὐδεὶς θνητὸς δύναται πάντοτε νὰ χωρίζηται, συμπίπτει πολλάκις νὰ προσκόψωσιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἢ καὶ νὰ πέσωσι πρὶν ἢ ἀγάγωσιν εἰς πέρας τὸ ἀρχικὸν σχέδιον. Ἡ Βασιλεία ὅμως διὰ τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ λαμπηδόνα. τὸ κῦρος ὅπερ ἀσκεῖ, τὴν γοητείαν, ἣν διαχέει, τὸ ὕψος, εἰς ὃ μετεωρίζεται, δύναται νὰ εἶνε τὸ δημιουργικώτερον κέντρον, τὸ σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον, περὶ ὃ πλαγίως καὶ ἐνιαίως νὰ ἐκτυλίσσηται τοῦ ἔθνους σύμπαντος ἡ ὑπερτέρα ἐθνικὴ ἐργασία. Οἱ ὑπουργοὶ ἔχουσι πάθη καὶ συμφέροντα· οἱ βασιλεῖς δὲν ἔχουσιν. Οἱ ὑπουργοὶ ἔχουσιν ἀνάγκας κομματικὰς καὶ ὑλικάς· οἱ βασιλεῖς δὲν ἔχουσιν. Οἱ ὑπουργοὶ ὑπόκειντοι εἰς τὴν δύναμιν τῶν βουλευτῶν· οἱ βασιλεῖς τοὺς διαλύουσιν. Οἱ ὑπουργοὶ ἐξαναγκάζονται πολλάκις νὰ ποιῶσι παραχωρήσεις· οἱ βασιλεῖς εἶνε ἀπηλλαγμένοι παραπλησίων ἀηδιῶν. Οἱ ὑπουργοὶ συνδέονται μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς· οἱ βασιλεῖς ἵστανται ὑψηλά, ἀμέτοχοι τῶν ἐρίδων, ὑπέρτεροι τῶν πολιτικῶν συμφερόντων, ἰσχυροί, ἐμπιστοσύνην καὶ σέβας ἐμπνέοντες. Ἡ Βουλὴ ὁλόκληρος ἔχει μίαν γνώμην· ὁ βασιλεὺς ἔχει τὴν ἐναντίαν, καὶ ἡ γνώμη τοῦ ἡγεμόνος ἐπικρατεῖ τῆς γνώμης τῆς Βουλῆς. Ἐπιζητεῖ μέτρον τι ἡ κυβέρνησις· ἡ Βουλὴ ἀνθίσταται· παρεμβαίνει ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Βουλὴ διαλύεται. Ψηφίζει νόμον τινα ἡ Βουλὴ δὲν τὸν κυρώνει ὁ βασιλεύς, καὶ ὁ νόμος τῆς Βουλῆς εἶναι χάρτης ἄγραφος. Στηρίζει τὴν κυβέρνησιν ἡ παμψηφία τῆς Βουλῆς· δυσπιστεῖ εἰς τὴν κυβέρνησιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἰδοὺ ὅτι κυβέρνησις δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μειοψηφία τῆς μειοψηφίας ἐν τῇ Βουλῇ. Ἐκτείνει τὴν χεῖρα ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ μειοψηφία τῆς μειοψηφίας ἐγένετο κυβέρνησις. Ἐπιζητεῖ μέτρον τι ἡ Βουλή· στηρίζει τὸ μέτρον ἡ εὐγλωττία τῶν ὑπουργῶν· οἱ ῥήτορες τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐξαίρουσι τὸ μέτρον καὶ σύμπασα ἡ ἀντιπολίτευσις ὑπερψηφίζει τῆς κυβερνήσεως· τὴν κυβέρνησιν στηρίζει ἐκτὸς τῆς Βουλῆς καὶ τὸ ἔθνος. Διαφωνεῖ ὅμως ὁ βασιλεύς· ἔχει τὴν ἐναντίαν γνώμην ὁ βασιλεύς, καὶ ἡ κυβέρνησις ἔπεσεν, ἐσκορπίσθη ἡ Βουλή, καὶ τοῦ ἑνὸς ἡ γνώμη ὑπερίσχυσε τῆς γνώμης τῶν πολλῶν, τοῦ βασιλέως ἡ πεποίθησις κατίσχυσεν, ἀδιάφορον ἂν προσωρινῶς ἢ οὔ, κατίσχυσεν ὅμως τῆς τοῦ ἔθνους. Ἡ δύναμις αὕτη δὲν εἶναι αὐθαίρετος. Κεῖται ἐν αὐτῷ τῷ ὀργανισμῷ τῆς Πολιτείας, ἀνεγράφη ἐν τῷ κεφαλαιώδει νόμῳ καὶ οὐ μόνον δὲν ἀποτελεῖ πίεσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον θεωρεῖται καὶ εἶναι πράγματι ἐγγύησις ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μεγάλων τῆς πολιτείας συμφερόντων. Καὶ λέγουσι μεμψιμοιροῦντες εἶτα, ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἔχει δύναμιν ἐν Ἑλλάδι! Καὶ ἀρέσκονται νὰ χαρακτηρίζωσιν ἀνίσχυρον τὴν βασιλείαν, ἥτις τηλικαύτην ἐγκλείει ἐν τῇ χειρὶ δύναμιν, ἣν ὅμως οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ χρησιμοποιήσῃ πεφωτισμένως καὶ μετ' εὐόρκου θάρρους καὶ συνειδήσεως! Τὸ μεμαρτυρημένως ἀγαθόν, τί ἐθνικόν, τί πολεμικῶς συντακτικόν, τί ἐξωτερικῶς ὑγιές, τί ἐθνικῶς σκόπιμον, τί ἐσωτερικῶς ὀργανωτικὸν ἠθέλησέ ποτε ν' ἀναλάβῃ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐγκατελείφθη; Ποῖον παραπλήσιον προηγούμενον δύνανται νὰ ἐπιδείξωσιν οἱ συνήγοροι τῆς βασιλικῆς ἀδρανείας, καὶ ποίαν δικαιολογίαν νὰ ἐξεύρωσι κατὰ τοῦ πλήθους τῶν παραπόνων, πάντων εἰς σφαῖραν ὑψηλὴν ἀναγομένων, ἅτινα δικαιοῦνται νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες; Εἰς πᾶσαν κρίσιν τῆς Ἀνατολῆς οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Πανελληνίου στρέφονται μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ἐλπίδος πρὸς τὸν μέγα δυνάμενον βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. Ποῦ εἶναι; ποῦ διατρίβει; τί μελετᾷ; τί ἐργάζεται; Οὐδεὶς γνωρίζει· οὐδαμοῦ φαίνεται ὁ βασιλεύς. Εἰς τὸ στρατόπεδον δὲν εἶναι εἰς τὸν στόλον δὲν εἶναι. Οὐδένα βλέπει, οὐδένα ἐνθουσιάζει, οὐδένα συγκινεῖ, οὐδένα προτρέπει. Ἀδιαφορία ἢ ἀπογοήτευσις κρατεῖ ἐκεῖ, ἔνθα ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐλπίς, τὸ θάρρος καὶ ἡ τόλμη ἔδει νὰ προεξάρχῃ. Διατί ἡ ἀφάνεια καὶ ἡ ἀδράνεια αὕτη ἡ θανατηφόρος; Παρακωλύει τὸ πολίτευμα, ἀπαντῶσιν οἱ ἰσχνόφωνοι ἀπολογηταί. Ἀλλὰ ποῖον πολίτευμα λοιπόν; Ἐκεῖνο, ὅπερ τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως τάσσει πάντοτε ἴσην, καὶ κατὰ περιστάσεις ὑπερτέραν τῆς δυνάμεως ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους;

(ἀκολουθεῖ) **Σπ. Παγανέλης.**

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΥΣΕΩΣ
ΥΠΟ ΕΠΟΨΙΝ ΚΑΛΟΛΟΓΙΚΗΝ

(Συνέχεια προηγουμένου φύλλου)

Αἱ διαιρέσεις τῶν κρατῶν εἰς νομούς, εἰς ἐπαρχίας, εἰς δήμους· ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον· αἱ στρατιωτικαὶ καὶ αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις· αἱ στατιστικαί, τὰ τελωνιακά· τὰ ὀνόματα· αἱ χρονολογίαι· καὶ πᾶσα ἄλλη τοιαύτη λεπτομέρεια, μικρὸν τὰς ἐνδιαφέρει, ὡς οὐδὲν ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὸ τερπνόν, οὐδὲν δὲ τὸ δυνάμενον νὰ συγκινήσῃ τὴν καρδίαν.

Ὡς πρὸς τὸν θαυμάσιον μηχανισμὸν τοῦ παντὸς αἱ κυρίαι δὲν θὰ ἐπεθύμουν ἴσως νὰ μάθωσιν, ἐν ἀστρονομικῇ τινι διαλέξει, εἰμὴ ὅ,τι θὰ καθίστα τερπνότερον εἰς αὐτὰς καὶ γοητευτικώτερον τὸ θέαμα ὡραίας τινὸς ἑσπέρας. ὅταν περιδιαβάζουσαι εἰς τὰς μαγικὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, θὰ ἐννόησαν, ὁπωσδήποτε ἤδη, τὴν ὕπαρξιν τῶν ἀπειραρίθμων κόσμων, ὑφ'ὧν βρίθει ὁ ἔναστρος οὐρανὸς καὶ κατὰ συνέπειαν τῶν ἀγγελομόρφων ἐκείνων πλασμάτων, ἅτινα θὰ κατῴκουν εἰς τοὺς ἀστέρας. Αἱ θεωρίαι τῶν νόμων, οὓς ἀνεκάλυψεν ὁ Νεύτων, τῆς ἕλξεως καὶ τῆς βαρύτητος τῶν σωμάτων, κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἠδύναντο νὰ ἑλκύσωσιν αὐτὰς ἐπὶ χρόνον πολὺν καὶ ὁ ῥήτωρ, φέρ'εἰπεῖν, τῆς ἡμέρας, ἐν πανηγύρει τινί, θὰ ἀπέβαινεν ἐπὶ τέλους, εἰς αὐτὰς φορτικός.

ΙΔ'.

Ἡ κλίσις αὐτῶν εἰς τὰς τέχνας τῆς μιμήσεως καὶ τῆς ἐκφράσεως καὶ μάλιστα διὰ τὴν μουσικήν, ἀποδεικνύει ἔτι ἐναργέστερον τοὺς ἰσχυρισμοὺς ἡμῶν τούτους.

Αἱ ὡραῖαι τέχναι, διεγείρουσαι τὸ αἴσθημα καὶ τὴν φαντασίαν, θέτουν εἰς κίνησιν ὅλας τὰς αἰσθητικὰς καὶ τὰς ἠθικάς των δυνάμεις, διὰ τρόπου λίαν ἰσχυροῦ.

Ἡ μουσική, ἡ ζωγραφία, ἡ ποίησις ἀναπτύσσουσιν, οὕτω θαυμασίως τὸ αἴσθημα τῆς φιλοκαλίας αὐτῶν καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ τελείωσιν, πολὺ περισσότερον ἢ ὅ.τι ἡ ψυχρὰ καὶ σχολαστικὴ ἐκείνη ἀνατροφή, ἡ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ λεξικοῦ, ἀπὸ τῆς τρυφερωτέρας τῶν κορασίων ἡλικίας στηριζομένη.

Τὸ κοράσιον ποθεῖ τὸ χάριεν, τὸ τερπνόν. Μακράν, πρὸς Θεοῦ, ἀπ'αὐτοῦ ἡ σχολαστικότης. Θὰ ἐγέννα εὐθὺς ἐξ ὑπαρχῆς τὴν ἀποστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὰ γράμματα, οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ξηρασίᾳ τῇ σχολαστικῇ ἐκείνῃ, ἡ τρυφερὰ αὐτοῦ καρδία θὰ ἐμαραίνετο. Αἰσθήματα, συγκινήσεις, ἐντυπώσεις πάντοτε. Διὰ τούτων ἃς ἐπιδιωχθῇ ἡ τῶν κορασίων ἐκπαίδευσις. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν μόρφωσιν τῆς καρδίας ἃς συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς προσπαθείας αὐτῆς ἡ παιδαγωγός. ἐπιδιώκουσα τὸν σκοπὸν αὐτῆς τοῦτον. διὰ παντὸς ὅ,τι θὰ ἠδύνατο τέρπον ἢ συγκινοῦν νὰ ἠθοποιήσῃ.

Ἀνάγκη πρὸς τοῦτο, ἵνα αὐτή, ἡ παιδαγωγός, τὸ πρῶτον τυγχάνῃ ἐξέχουσα,ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ αἰσθήματος, διότι ἄλλως, πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ ὅ,τι θὰ ἐστερεῖτο; Ἐκτὸς τῆς παιδείας, πρέπει ἡ παιδαγωγός, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἔχῃ τὴν καρδίαν, πρὸ παντὸς ἄλλου, ὡραίαν καὶ εὐγενῆ.

ΙΕ'.

Καὶ αὐταὶ αἱ ἀδυναμίαι τῶν γυναικῶν ἔχουσί τι ὑπὸ μίαν ἔποψιν, τὸ ὡραῖον.

Δὲν θὰ ἐσυγχωρεῖτο εἰς τὸν ἄνδρα νὰ χύσῃ εἰμὴ δάκρυα μόνον γενναῖα. Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ ἔχυνε διότι λ.χ. ἀπώλεσε τὴν περιουσίαν, θὰ διήγειρον αἴσθημά τι περιφρονήσεως. πρὸς αὐτόν. Ἡ γυνή, ἐν τούτοις, ἀναλυομένη εἰς δάκρυα, προκαλεῖ αἰσθήματα συμπαθείας.

Ὁ ἀγροῖκος μόνον, ὁ βάρβαρος χαρακτὴρ θὰ ἐγόγγιζε κατὰ τοῦ χαριτωμένου ἐκείνου πλάσματος, ὅπερ κατακηλοῦν τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, διὰ τῆς μελιρρύτου αὐτοῦ εὐφραδείας, θὰ ἐγοήτευεν ἡμᾶς, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς λεπτότητος ἐκείνης τοῦ πνεύματος, ὅταν τὸ φιλάρεσκον καὶ τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ θὰ συνώδευον ἡ κοσμιότης τοῦ ἤθους καὶ τῶν τρόπων ἡ αὐστηρὰ σεμνοπρέπεια. Ὅ,τι δὲν θὰ ἠδύνατο κατ'οὐδένα τρόπον νὰ παραστήσῃ ὄψιν τινὰ καλὴν οἱανδήποτε εἶνε τὸ ἀλαζονικὸν ὕψος, ὅπερ οὐχ ἧττον εἰς τὰς γυναῖκας ἢ εἰς τοὺς ἄνδρας εἶναι ὅ,τι ἀξιομίσητον καὶ ἐλεεινόν. Τὸ ἀλαζονικὸν, ὕψος, δεῖγμα, ἄλλως τε, τρανὸν κουφονοίας, εἶναι εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν φύσιν ὄντος, προωρισμένου εἰς τὸ νὰ τέρπῃ καὶ γοητεύῃ,διὰ τῆς προσηνείας καὶ τῶν ἐρασμίων τρόπων του.

Ὁ Κάντιος, ἐξ οὗ ἀρυόμεθα τὰς περὶ καλοῦ ἰδέας τὸ πλεῖστον, λέγει ὅτι ἐκεῖνος ὅστις ἔδωκε πρῶτος εἰς τὰς γυναῖκας τὸν τίτλον τοῦ ὡραίου φύλου, οὐδὲν ἴσως ἄλλο προὐτίθετο ἢ τὸ ν' ἀποτείνῃ κολακευτικήν τινα ἔκφρασιν εἰς αὐτάς, ὅπως ἑλκύσῃ τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην αὐτῶν. Ἀλλ' ὁμολογῶ, προσθέτει, ὅτι ἡ ἔκφρασις ἐκείνη, ἐν ἀγνοίᾳ ἴσως καὶ ἐκείνου, ὅστις τὴν ἐξέφερε πρῶτος, ἐπέτυχε κατ' ἐντέλειαν εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ ἀκριβῶς καὶ σαφῶς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἡ θέα, ἐν γένει τῆς γυναικὸς προξενεῖ ἐν ἡμῖν καὶ ἥτις τέρπουσα ἢ γοητεύουσα, αἰχμαλωτίζει πάντοτε, διὰ τοῦ κάλλους καὶ τῶν θελγήτρων αὐτῆς, τὴν καρδίαν. Διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ χάρις καὶ ἡ λεπτότης εἰς τὴν γυναῖκα εἶναι ἀνώτερα, ἡ φυσιογνωμία γλυκυτέρα καὶ ἐρασμιωτέρα,τὸ εὐπροσήγορον καὶ προσηνὲς τῶν τρόπων μᾶλλον ἐπαγωγὸν καὶ ἑλκυστικόν, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ θέσωμεν εἰς τὴν πλάστιγγα καὶ τὴν μαγικὴν ἐκείνην δύναμιν, δι' ἧς εἵλκυσε πάντοτε τὰς κλίσεις ἡμῶν καὶ τὰς συμπαθείας, ἀναγνωρίζοντες ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ γυναικείᾳ φύσει χαρακτηριστικά τινα, ὅλως ἴδια, διακρίνοντα αὐτὴν τοῦ ἄρρενος γένους, διὰ τρόπου, τείνοντος

φανερὰ εἰς τὸ νὰ καθιερώσῃ τὸν τίτλον τοῦ ὡραίου, ὡς γνώρισμα αὐτῶν καὶ σφραγῖδα, εἰς τὸ εἶδός των ἰδιάζουσαν.

Ἐξ ἄλλου μέρους οἱ ἄνδρες θὰ ἠδυνάμεθα ἀντὶ τοῦ «ὡραίου» νὰ διεκδικήσωμεν ἐπιτυχῶς τὸν τίτλον τοῦ εὐγενοῦς, ἐὰν πρώτιστον χρέος παντὸς εὐγενοῦς χαρακτῆρος δὲν ἦτο τὸ νὰ ἀποκρούῃ πάντοτε τοὺς τιμητικοὺς τίτλους καὶ δὲν ἦτο εὐγενέστερον τὸ νὰ δίδῃ τις αὐτοὺς εἰς τοὺς ἄλλους ἢ τὸ νὰ τοὺς δέχηται.

Δὲν ἰσχυριζόμεθα, ἄπαγε, ὅτι ἡ γυνὴ στερεῖται προσόντων εὐγενῶν ἢ ὅτι τὸ κάλλος εἶνε τι ἀπολύτως ἀλλότριον εἰς τὸν ἄνδρα. Ἀπ' ἐναντίας πιστεύομεν ὅτι δὲν ἀπατώμεθα ὑποστηρίζοντες ὅτι ἀμφότερα τὰ γένη μετέχουσι τοῦ διπλοῦ τούτου χαρακτηρισμοῦ, ἀλλ' εἰς τρόπον, ὥστε ὅλα τὰ ἄλλα προσόντα, ὑφ' ὧν ἡ γυναικεία φύσις πεπροίκισται, συντρέχουσιν εἰς τὸ ν' ἀποτελέσωσι τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὡραίου· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κατακόρυφον σημεῖον τοῦ ζενὶθ τῆς ἰσχύος αὐτῶν, ἐνῷ εἰς τοὺς ἄνδρας ὅλα τὰ ἄλλα προσόντα συντρέχουσιν εἰς τὸ νὰ ἀναδείξωσι τὴν εὐγένειαν τοῦ ἤθους διὰ τρόπου, ὡς εἰπεῖν, ὁρατοῦ καὶ ψηλαφητοῦ.

Ἡ ἀρίστη τῶν ἐκπαιδεύσεων, διὰ τοῦτο, θὰ ἦνε ἐκείνη, ἥτις θὰ προήγαγεν ἀμφότερα τὰ γένη εἰς τὴν ἠθικὴν τελείωσιν, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰς διαφορὰς τῶν γενῶν, ἀποφεύγουσα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξαλείψῃ ὅ,τι ὁ Θεὸς αὐτός, ἐν τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ, ἐδωρήσατο εἰς ἀμφότερα.

Ὡς ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων δύναται πᾶς τις ἤδη νὰ ἐννοήσῃ ὁποίαν ἐπιρροὴν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξασκήσωσιν ἀμοιβαίως τὰ γένη, προσηκόντως ἐκπαιδευόμενα. Καὶ ἡ μὲν γυνή, ἀφ' ἑνός, θὰ ἀνεδείκνυε διὰ τῆς ἰσχύος τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτῆς καλλονῶν, ἔτι μᾶλλον τὴν εὐγένειαν τοῦ ἀνδρός· ὁ δὲ ἀνήρ, ἀφ' ἑτέρου, θὰ νῦξανε τὰ ἠθικὰ αὐτῆς θέλγητρα καὶ τὸ κάλλος, διὰ τοῦ ὕψους καὶ τῆς εὐγενείας τῶν φρονημάτων. Ἀναπτυσσομένου ἄλλως τε διὰ τῆς ἀνατροφῆς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυναικός, τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος, θὰ ἠδύνατο νὰ γνωρίσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀρετήν, ὅπου ἂν τὴν ἀπήντα· καὶ θὰ ἐθεώρει τότε μετὰ περιφρονήσεως τὴν ἀγένειαν, οὐδέποτε συγκατανεύουσα εἰς τὸ νὰ συνδέσῃ τὸ μέλλον αὐτῆς μὲ χαρακτῆρας ἀγροίκους καὶ ἀγενεῖς, οἵτινες θὰ κατεδυνάστευον αὐτῆς, ἐπὶ τέλους. Ὁ ἀγενὴς καὶ βαθύπλουτος τότε τυγχάνων θὰ παρηγκωνίζετο· ἕκαστος δὲ θὰ ἐσκέπτετο περὶ τοῦ πῶς νὰ βελτιώσῃ τὸ ἦθος, ὅταν θὰ ἔβλεπεν ὅτι ὁ πλοῦτος καὶ τὰ ὑψηλὰ μέγαρα δὲν θὰ ἤρκουν εἰς τὸ νὰ προσελκύσωσι τὸ βλέμμα τῆς γυναικός, ἥτις θὰ ἐπροτίμα πάντοτε τὴν εὐγένειαν τοῦ φρονήματος καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦ χαρακτῆρος. Θὰ ἦτο δὲ τότε ἕκαστον ζεῦγος, οὕτως πως συναπτόμενον, ὡς πρόσωπον ἐν ἠθικόν, ὅπερ θὰ ἐκυβέρνα μὲν ἡ διάνοια τοῦ ἀνδρός, θὰ ἐνεψύχου δὲ τῆς γυναικὸς ἡ καλαισθησία.

Ἐξ ὅσων εἴρηται θὰ ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τις ἤδη ὁπόσον εἶναι ἱερόν, ὁπόσον δ' ἀκροσφαλές, τὸ ἐπάγγελμα τῶν παιδαγωγῶν· διότι, ἐπὶ τέλους, ἡ συνείδησις ὑπάρχει εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀναλαμβάνει δὲ ἀπὸ τῆς τρυφερωτέρας ἡλικίας τὴν μόρφωσιν τῶν συνειδήσεων ὁ παιδαγωγός, τὴν εὐθύνην τοῦ νὰ μαλάξῃ τὴν καρδίαν τῶν παίδων εἰς τρόπον, ὥστε ν' ἀναβιβάσῃ τὸ ἠθικόν αὐτῶν αἴσθημα εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἀληθοῦς. Ὁ παιδαγωγὸς πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ τοιούτου καθήκοντος ὤφειλε νὰ ἦνε φιλόσοφος. Θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκριζώσῃ τότε ἐν τῇ γενέσει αὐτοῦ τὸ κακόν, χαλιναγωγῶν τὰς παραλόγους ὁρμὰς καὶ καλλιεργῶν τὴν δύναμιν τοῦ αἰσθήματος, ὅπερ διὰ τῆς ἠθικοποιήσεως θ' ἀνεπτύσσετο συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς λογικότητος. Θὰ ἀνεκάλυπτεν ἐγκαίρως τοὺς χαρακτῆρας καὶ θὰ ἔθετε τότε ἐν ἐνεργείᾳ τὴν ἁρμόζουσαν εἰς ἕκαστον καλλιέργειαν, ὡς ὁ γεωργός, ὁ καλλιεργῶν τὴν γῆν, κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὸ εἶδος, ποτὲ μὲν διὰ τούτου, ποτὲ δὲ δι' ἐκείνου τοῦ τρόπου. Οὐδεὶς τῶν χαρακτήρων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ οὐδεὶς τῶν τρόπων τοῦ αἰσθάνεσθαι αὐτῶν, θὰ ἀπέβαινε τότε παράλογος. Θὰ ἐπεταχύνετο δὲ ἡ πραγμάτωσις οὕτω τῶν σχεδίων τῆς Θείας Προνοίας ὅτε καὶ θ' ἀνεύρισκέ τις, ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ πίνακος, τὴν ἑνότητα ἐν τῇ ποικιλίᾳ, διαλάμπουσαν δὲ ἐν αὐτῷ τὴν καλλονὴν καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Παρατηροῦμεν δέ, ῥίπτοντες εἰς τὸ μέλλον τὸ βλέμμα, ὅτι ὅταν οἱ χρόνοι τῆς ἀμαθείας παρέλθωσιν ἔμπροσθεν ἡμῶν, ὡς ὁ βόρβορος, τῶν ρυακίων ἐν ἡμέρᾳ καταιγίδος, τὸ αἴσθημα, ἀνυψούμενον τότε εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἀληθοῦς, οὐ μόνον θέλει γεύεσθαι τῶν ἀφάτων ἡδονῶν τοῦ ἰδανισμοῦ, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ, ἀλλὰ καὶ θ' ἀποπνέῃ τὸ πνευματικὸν αὐτὸ ἄρωμα, ὅπερ ἡδῦνον καὶ τέρπον καὶ γοητεῦον καὶ συγκινοῦν τὴν καρδίαν, καθαγιάζει διὰ τῆς πνοῆς αὐτοῦ τὰς ψυχάς. Κατέρχεται ἤδη εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου, ἀσθενὲς καὶ ἠλλοιωμένον, διότι παχυλὴ εἰσέτι ὑφίσταται ἡ ἀχλύς, ἡ περικαλύπτουσα τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν ἡμῶν ἀτμοσφαῖραν.

Α. ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

«Πρῶτος, ὧν ἴσμεν, συναγαγὼν βιβλία καὶ διδάξας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ βασιλέας βιβλιοθήκης σύνταξιν».

Βιβλιοθήκη ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, σημαίνει τόπον ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσονται βιβλία. Ἡ ἀνάγκη τῶν βιβλιοθηκῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἔτι χρόνων κατενοήθη, τοιαύτας δὲ βλέπομεν ἱδρυομένας, δημοσίας τε καὶ ἰδιωτικάς.

Πρῶτος ἱδρυτὴς δημοσίας βιβλιοθήκης ἐν Ἑλλάδι ἀναφέρεται ὁ Πεισίστρατος, ὅστις ὡς γνωστόν, τὰ μάλιστα ἐμερίμνησε καὶ περὶ τῆς διασώσεως τῶν διεσπαρμένων Ὁμηρικων ἐπῶν, ἐμπιστευθεὶς τὴν περισυναγωγὴν καὶ σύνταξιν αὐτῶν εἰς τὸν τοτε ἀκμάζοντα Ὀνομάκριτον τὸν ποιητήν.

Ἀλλὰ καὶ ἰδιωτικαὶ βιβλιοθῆκαι ἀναφέρονται, ὡς λόγου χάριν τοῦ Φιλομούσου τῆς Σάμου Τυράννου Πολυκράτους, τοῦ τραγικοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Εὐκλείδου, ἐπωνύμου ἄρχοντος τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Εὐθυδήμου συγχρόνου καὶ μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους καὶ ἄλλαι τῶν ὁποίων τὸν ἀκριβῆ πλουτισμὸν καὶ τὴν τύχην ἀγνοοῦμεν.

Πρώτη ὅμως ἐπιστημονικῶς διατεταγμένη βιβλιοθήκη ἦτο ἡ τοῦ μεγίστου τῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφου τοῦ Σταγειρίτου Ἀριστοτέλους (384 — 322), τῆς ὁποίας τὴν ἱστορίαν καὶ τύχην δι' ὀλίγων ἐρχόμεθα νὰ ἐκθέσωμεν.

Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη τοῦ Ἀριστοτέλους κατέστη μία τῶν πλουσιωτάτων πλουτισθεῖσα διὰ τῆς ἀληθοῦς τοῦ ἀνδρὸς ἐπιμελείας, τῆς ὁποίας ἐπίκουρος προῆλθε καὶ ἡ μεγαλοδωρία τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου, γενομένη οὕτω κατὰ Στράβωνα ὁ πρόδρομος τῆς μετὰ ταῦτα περιωνύμου βιβλιοθήκης τῶν Πτολεμαίων.

Περιεῖχε δὲ πλὴν ἄλλων συγγραμμάτων καὶ πλεῖστα τοῦ πολυγραφωτάτου ἀνδρός, τὰ ὁποῖα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Διογένης Λαέρτιος, καὶ μόνα ὁλόκληρον ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσωσι βιβλιοθήκην.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ βιβλιοθήκη περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Θεοφράστου, ὅστις πάλιν μετὰ τῶν ἰδικῶν του πονημάτων, τῶν ὁποίων τινὰ μέχρις ἡμῶν περιεσώθησαν, ἐκληροδότησεν εἰς τὸν ἐκ τῆς Σκήψιδος περιπατητικὸν φιλόσοφον καὶ μαθητὴν τοῦ Ἀριστοτέλους Νηλέα, ὅστις πρῶτος ἔδωκεν εἰς τοὺς Πτολεμαίους τὴν συμβουλὴν περὶ συστάσεως βιβλιοθήκης.

Ὁ Νηλεὺς οὗτος ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα του Σκῆψιν, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν βιβλιοθήκην, ἥτις μετὰ τὸν θάνατόν του περιῆλθεν εἰς χεῖρας ἀμαθῶν καὶ ἀγροίκων, οἱ ὁποῖοι κατὰ Στράβωνα κατάκλειστα εἶχον τὰ βιβλία οὐδ' ἐπιμελῶς κείμενα.

Ὡς νὰ μὴ ἤρκει δὲ τοῦτο, ἀργότερον φοβηθέντες τοὺς φιλοβίβλους ἢ κάλλιον εἰπεῖν βιβλιομανεῖς Ἀτταλίδας, ὑφ' οὓς ὑπήγετο ἡ πόλις, κατέχωσαν ὑπὸ τὴν γῆν. Μετὰ παρέλευσιν ἀρκετοῦ χρόνου ἀνασκαφεῖσα, τὸ πλεῖστον ἐφθαρμένη ὑπὸ τῆς νοτίας καὶ τῶν σητῶν ἐπωλήθη ἀντὶ πολλῶν ἀργυρίων εἰς τὸν Ἀπελλικῶντα τὸν Τήιον, ὅστις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, μᾶλλον φιλόβιβλος ἢ φιλόσοφος ἦτο.

Τούτου ἀποθανόντος, ὅτε ὁ Σύλλας ἐκυρίευσε τὰς Ἀθήνας (τῷ 88 π.Χ.) μετὰ πολλῶν ἄλλων λαφύρων μετεκόμισεν εἰς Ῥώμην καὶ τὴν βιβλιοθήκην ταύτην. «Μυηθείς, λέγει ὁ Πλούταρχος ἐξείλεν ἑαυτῷ τὴν »Ἀπελλικῶντος Τηΐου βιβλιοθήκην, ἐν ᾗ τὰ πλεῖστα »τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου βιβλίων ἦν, οὔπω »τότε σαφῶς γνωριζόμενα τοῖς πολλοῖς.»

Ἐκεῖ δὲ μετακομισθεῖσαν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν τότε διάσημον Τυραννίωνα τὸν γραμματικόν, ὅστις φιλαριστοτέλης ὤν, κατέγινεν μετὰ ζήλου εἰς τὴν κατάταξιν καὶ διόρθωσιν τῶν ἐν αὐτῇ συγγραμμάτων. Ἐντεῦθεν δὲ ἐγένοντο γνωστὰ εἰς τὸν Κικέρωνα τὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα, καὶ ἐντεῦθεν οἱ ἐν Ῥώμῃ βιβλιοπῶλαι ἐλάμβανον ἀντίγραφα.

* * *

Καὶ ταύτας μὲν τὰς περιπετείας ὑπέστη ἡ πολύτιμος αὕτη βιβλιοθήκη κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Πλουτάρχου.

Ὁ Ἀθήναιος ὅμως, ἀκμάσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς γ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἄλλως περιγράφει τὰ κατ' αὐτήν. Κατ' αὐτόν, ὁ Νηλεὺς ἐπώλησε τὴν βιβλιοθήκην εἰς τὸν Πτολεμαῖον τὸν Φιλάδελφον, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου (309 — 246), ὅστις ὡς γνωστὸν τῶν τεχνῶν καὶ τῆς φιλολογίας ἔνθερμος ἀνεδείχθη προστάτης καὶ ζηλωτής, διακοσμήσας τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν ἐν Βρουχείῳ βιβλιοθήκην πλουτίσας, ἥτις ὑπὲρ τὰς 90000 τόμους περιεῖχεν εἰς κυλίνδρους.

Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ τοῦ Βρουχείου περιεσώθη καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, ἔνθα οἱ τότε διάσημοι γραμματικοί, Ζηνόδοτος ὁ Ἐφέσιος βιβλιοφύλαξ αὐτῆς, Καλλίμαχος ὁ Κυρηναῖος διευθυντής, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἐκ Σαμοθρᾴκης Ἀρίσταρχος ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν κατάταξιν καὶ σύνταξιν αὐτῆς.

Ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ἡ Ἀριστοτέλειος βιβλιοθήκη ἐσώθη ὡς εἰς λιμένα ἀσφαλῆ, τυχοῦσα ἰδιαιτέρας ὅλως τιμῆς καὶ ἰδίου διαμερίσματος, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δυστυχῶς ἐπέπρωτο νὰ καταστραφῇ.

Καὶ κατ' ἄλλους μὲν ἡ περίφημος αὕτη βιβλιοθήκη κατεστράφη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ὑπὸ τοῦ φανατισμοῦ τοῦ θρησκομανοῦς ἀρχιερέως Θεοφίλου τῷ 399 μ.Χ., κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Καλλίφ Ὀμέρ, Ἀμροῦ, ὅστις κυριεύσας τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῷ 651 μ. Χ., διέταξεν τὴν πυρπόλησιν τῆς βιβλιοθήκης παρακινηθεὶς ἐκ τοῦ ἑξῆς συλλογισμοῦ :

Ἐάν, ἐσκέφθη, τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων ἀντιβαίνῃ εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κορανίου, τότε ἀναγκαία ἡ καταστροφὴ αὐτῆς, ἂν δὲ πάλιν συνᾴδουσι πρὸς τὰ τοῦ Κορανίου, τότε ὅλως περιττὰ καὶ ἄχρηστα . . . καὶ ὡς ἐκ τούτου μόνον κατάλληλα διὰ τὴν πυράν. Γνωστὸν δὲ ὅτι ἐπὶ 6 μῆνας ἀντὶ ἄλλης καυσίμου ὕλης διὰ τῶν βιβλίων τούτων ἐτροφοδοτοῦντο οἱ ἀνὰ τὴν πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας λουτρῶνες.

Καὶ τοῦτο μὲν θεωρεῖται ὡς πλάσμα τῶν μεταγενεστέρων, αὕτη δὲ εἶναι καὶ ἡ ἀμερόληπτος τῆς ἱστορίας γνώμη.

Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ βιβλιοθήκη εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως κατεστράφη, ποσῶς δὲ τοῦτο δὲν ἐμποδίζει ἡμᾶς νὰ θεωρῶμεν τὴν καταστροφὴν αὐτῆς ὡς μίαν τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἀνεπανορθώτων ἀπωλειῶν, τὰς ὁποίας ὑπέστη ποτὲ ἡ ἀνθρωπότης.

Ἀχιλλ. Θ. Σαμοθράκης

Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ εὐφυέστερος συγγραφεύς. Ἀφοῦ ἔγραψε τὸν πεζὸν λόγον: τὸν Ἀδάμ, συνέθεσε καὶ τὴν ποίησιν: τὴν Εὔαν. Ἢ μᾶλλον, ἀφοῦ ἔγραψε τὴν ἐπικὴν ποίησιν, ἠσχολήθη καὶ εἰς τὴν τραγῳδίαν, ἣν ἐξέδωκεν εἰς σχῆμα γυναικείας καρδίας. (**Σάτυραι Δ. Κ.**)

ΙΜΕΡΟΣ

Τὸ αἰώνιο κῦμα ποὺ δίνει τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ τὰ φτερὰ τῆς νιότης ἦρθε καὶ μᾶς ἐμάγεψε. Τὸ μέγα κῦμα ποῦ στὴ βοή του κλειοῦσε τὸ ᾄσμα τῶν Σειρήνων μᾶς συνεπῆρε στὴν ὁρμήν του,ὁρμὴν ποῦ εἶχε πάρει ἀπὸ τὸν Δία, ὅταν μεταμορφωμένος ὁ μέγας Θεὸς εἰς ταῦρον ἔφερνεν ἐπάνω του τὴν Ὡραίαν Εὐρώπην. Καὶ μᾶς μετέδωσε τὸ μέγα κῦμα ὅλο τὸ μυστήριό του, ὅλην τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν δρόσο του καὶ τὴν ὁρμή του ὅλην τὴν φρικίασιν ποὺ κλειοῦσι μέσα του.

Γοργά, γοργὰ μᾶς συνεπῆρε καὶ τραγουδόντας μας πάντα τὸν γλυκὺν ἵμερον σὰ νὰ μᾶς ἐξυμνοῦσε μᾶς ἔφερνεν ἐπάνω του, ψηλὰ ἕως τὴν κορφή του, σιμὰ στὰ νέφη καὶ στὰ ἀστέρια. Καὶ μᾶς ἐρράντιζε μὲ τὴν ἄσβυστη φλόγα ποῦ εἶχε κλέψει ἀπὸ τῆς Ἀφρογέννητης τὸ λαχταριστὸ κορμὶ κι' ἀπὸ τὸ φόβο καὶ τὴ χαρὰ ποῦ αἰσθανόμαστε χτυποῦσαν οἱ καρδιές μας σὰ δυὸ χορδὲς κουρντισμένες στὸν ἴδιον ἦχο.

Χεροπιασμένοι,θυμᾶσαι, παλάμη στὴν παλάμη περπατήσαμε ἕνα βράδυ κι' ὀλόγυρά μας βροντοῦσε τὸ μέγα κῦμα καὶ μᾶς μεθοῦσε καὶ μεῖς σὰ νὰ προσμέναμε νὰ μᾶς φέρῃ σ' ἕνα γλυκύτατο βύθισμα στὸν ὠκεανὸ π' ἀνοίγετο ἐμπρός μας.

Κάτι σὰ γυμνωμένα ξίφη ἄστραψαν ἐμπρός μας κάτι βλέμματα, καὶ μᾶς τρομάξαν καὶ σὺ ὅλη καλοσύνη καὶ γλύκα, σὰ νὰ μοῦ εἶπες τελευταῖα μὲ τὸ σρύξιμο τῆς παλάμης ἐπάνω στὸ παρθενικό σου στῆθος—μὴ μὲ λησμονήσης ποτέ.—

Τί ἔγινε τὸ μέγα κῦμα θυμᾶσαι; Χαμήλωσε, χαμήλωσε κ' ἔγινε πλατὺ πλατὺ σὰ θάλασσα κι' ἀπλώθηκε κι' ἀπλώθηκε κ' ἦρθε νὰ μᾶς χωρίσῃ.

Κ' ἐπλημμύρισεν ἀπὸ φῶς μεσημερνὸ ἡ νύχτα.

Καὶ φωτεινὴ σὰν ἀστραπὴ ἔλαμπες σὺ μὰ κι' ὅλο ἔφευγες καὶ ὅλο ἐμάκρυνες σὲ μιὰν ὄχθη ποῦ ἔφευγε μαζί σου. Τὸ κῦμα ὅλο καὶ μεγάλωνε κι' ὅλο μᾶς ἐχώριζε. Τὴν τελευταία στιγμὴ ποῦ σὲ εἶδα ἔτσι νὰ χάνεσαι μέσα στὸ φῶς καὶ στὸ ἄπειρο, στὸ στερνό σου χαμογέλιο καὶ στὸ γλυκύτατο ἀνάβλεμμά σου, ἐσήκωσα τὰ χέρια σὰ σὲ προσευχή. Ἤτο πλέον ἀργὰ ἡ φωνή μου δὲν θὰ σέρθανε. Μὰ ὦ θαῦμα, ὦ δόξα, κόρη γλυκειὰ γεμάτη καλοσύνη, ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνην ἔκαμα νέα φτερὰ γιὰ νὰ τρέχω στὸ φῶς καὶ στὸ ἄπειρο.

Τρίπολις **Χ. Β.**

Ο ΠΡΩΗΝ ΓΑΛΛΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΒΑΛΔΕΚ ΡΟΥΣΣΩ

Μίαν μεγάλην προσωπικότητα φιλοξενοῦν ἀπό τινος αἱ Ἀθῆναι, τὸν Βαλδὲκ Ρουσσώ, πρώην πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας. Εἰς τὸν αἰῶνα ἡμῶν, νὰ εἶνε τις Γάλλος, εἶνε καθεαυτὸ μεγίστη δόξα. Τὸ ὄνομα τοῦτο παρακολουθεῖται ὑπὸ παντὸς ὅ,τι μεγάλου, ὑψηλοῦ καὶ ἱεροῦ ὑπάρχει καὶ ἐφαντάσθη τις. Ὁ Βαλδὲκ Ρουσσώ, εἶνε ἐπίλεκτος Γάλλος, ὑπῆρξε δὲ πρὸ μηνῶν, ὁ πρῶτος Γάλλος πολίτης. Ἀλλ' ὁ Βαλδὲκ Ρουσσὼ καὶ ἐν τῇ κλίμακι ταύτῃ διαπρέπει, εἶνε καὶ ὁ διαπρεπέστερος τῶν συγχρόνων Γάλλων κορυφαίων πολιτικῶν. Δύναται δὲ νὰ ἐπικληθῇ αὐτὸ τοῦτο Σωτὴρ τῆς Γαλλίας· τὸ ἔργον του μόνον πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Θησέως δύναται νὰ παραβληθῇ. Ὡς γνωστὸν λύμη τῆς Γαλλίας ὑπῆρξε ἡ μοναρχία, ταύτην κατεσυνέτριψε ὁ γαλλικὸς Λαὸς κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις του,ὑπεισελθοῦσα ὅμως αὕτη ὑπὸ τὸ ράσσον τοῦ ἰησουΐτου καλογήρου, ὑπεκρύβη, εὗρε καιρόν,ἥπλωσε τοὺς πλοκάμους της ἐκ νέου,περιέσφιγξε πανταχόθεν τὸ ἐλεύθερον φρόνημα,ὀλίγον τι δ' ἔτι καὶ ἀνεγείρετο πάλιν ἡ εἰδεχθὴς μοναρχία, διὰ νὰ σβέσῃ τὸ φῶς, δολοφονήσῃ τὴν ἀρετὴν, καὶ δηλητηριάσῃ τὴν φύσιν. Τὸν κίνδυνον δυστυχῶς οὐδεὶς ἀντελήφθη, οὔτε ὁ Καρνώ, οὔτε ὁ Φῆλιξ Φῶρ, οὔτε ὁ Δουπουῆ, ἴσως μάλιστα καὶ τὸν ὑπέθαλψαν. Διεμαρτυρήθη τουναντίον ὁ κ. Πέτρος Δερουλέδ, ἀλλὰ κατεπνίγη, ἢ ἄλλως ἄστοχος ἐνέργειά του. Ἡ διὰ τῶν κληρικῶν μάλιστα ἐπαναφορὰ τῆς ἀρχαίας δεσποτικότητος, κατὰ σχέδιον ἐπιστημονικὸν ἐπιδιώκετο συγχρόνως εἰς πάντα τὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης, νῦν δὲ ἐπικρατοῦσι πανταχοῦ τὰ κληρικόφρονα στοιχεῖα. Τὸν κίνδυνον τοῦτον πρῶτος καὶ μόνος ἀντελήφθη ἐκ τῶν ξένων ὁ κ. Θ. Π. Δηλιγιάννης, ὅστις καὶ ὑπέδειξε τοῦτον εἰς ἄρθρον του, πρὸς τὴν «Βελγικὴν Ἀνεξαρτησίαν». ὁ κ. Βαλδὲκ Ρουσσὼ τὸν κίνδυνον τοῦτον τὸν ἀπέκρουσε. Ἔσχε τὸ θάρρος, τὴν δύναμιν, καὶ κατεσπάραξε τὸν πολύποδα τοῦτον, καταργήσας καὶ καταδιώξας ἀμελίκτως τοὺς Ἰησουΐτας. Τοὐντεῦθεν δὲν διατρέχει κίνδυνον ἡ δημοκρατία, ὅτιδήποτε καὶ ἂν συμβῇ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἧττα τῶν κληρικοφρόνων ἐν Γαλλίᾳ, βεβαίως θὰ συνεπιφέρῃ καὶ τὴν κατατρόπωσιν τῶν κληρικοφρόνων εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ὅπως καὶ ἐκεῖ ἀνατείλῃ τὸ ἀληθινὸν φῶς. Τοιαύτην ἔκτασιν ἔχει τὸ ἔργον τοῦ Βαλδὲκ Ρουσσώ.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ Βαλδὲκ Ρουσσώ, ἀπέβη καὶ ἰδιαιτέρως ὠφέλιμον εἰς τὸν Ἑλληνισμόν. Εἶνε γνωστὸν τὸ ἔργον τῶν Ἰησουϊτῶν, ἐν Ἀνατολῇ. Ὁ σκοπός των εἶνε νὰ ὑποσκάψωσι τὴν δύναμιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σπαράσσοντες αὐτὰ τὰ σπλάχνα αὐτοῦ, διὰ τῆς διασαλεύσεως τῆς πεποιθήσεως τῶν ἑλληνοπαίδων πρὸς τὰ ἴδια ἤθη καὶ ἔθιμα, καὶ τὴν ἰδίαν φιλόσοφον θρησκείαν. Ἤδη ἀποκηρυττόμενοι οὗτοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν Κράτους, οὐδὲν κῦρος θὰ ἔχωσι ἐν Ἀνατολῇ, θὰ περιφρονηθῶσι, θὰ ἐκδιωχθῶσι τάχιστα καὶ ἐντεῦθεν. Καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν Βαλδὲκ Ρουσσώ.

Ὁ κ.Βαλδὲκ Ρουσσώ,παραιτηθεὶς τῆς ἀρχῆς δῆθεν διὰ λόγους ὑγείας, καθ' ἣν στιγμὴν ἐκ τῶν ἐκλογῶν ἐξῆλθε νικητὴς θριαμβευτικῶς, περιοδεύει νῦν, ἀνὰ τὴν Νότιον Εὐρώπην. Κρίνων τις ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε ἔργου τοῦ κ. Βαλδὲκ Ρουσσώ, πείθεται ὅτι βεβαίως ἀπὸ σκοποῦ παρῃτήθη, ἵνα εὕρῃ, τὸν καιρὸν νὰ ἐπισκεφθῇ

τὴν Νοτίαν Εὐρώπην, καὶ ἰδίαις αἰσθήσεσι μελετήσῃ αὐτήν. Ἀναμφιβόλως ἡ ἐπιδείνωσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος διὰ τῶν μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας συνενοήσεων, ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς περιοδείας τοῦ Βαλδὲκ Ρουσσώ, καὶ ὅτι σκοπὸς αὐτῆς εἶνε ἡ πρόληψις τοῦ κινδύνου, ἄλλως κοινῇ ἀναγνωρίζεται, ὅτι ἐνταῦθα τὸ γόντρον τῆς Γαλλίας κατέπεσε καὶ χρήζει ἀνορθώσεως. Ἀναμφιβόλως δὲ ἡ προχθεσινὴ συνέντευξις τοῦ κ. Βαλδὲκ Ρουσσὼ καὶ κ. Δηλιγιάννη. ἀμφοτέρων ἀνδρῶν διορατικῶν, φρονίμων καὶ πεπειραμένων, θὰ περιεστράφη πάντως περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο. Ὁ κ. Δηλιγιάννης, εἶνε ὁ πλέον παντὸς ἄλλου διπλωμάτου γνωρίζων καλῶς τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα, πολλάκις περιπλακεὶς διὰ τὴν ἀβουλίαν ἄλλων εἰς αὐτό, ἀλλὰ πάντοτε ἀποτρέψας τὴν ἀνάφλεξιν. Ὁ κ. Βαλδὲκ Ρουσσώ,ὢν ὁ διορατικώτατος τῶν πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης, ἀντιπροσωπεύει μίαν τῶν μεγαλειτέρων Δυνάμεων. Διὰ τοῦτο ἡ συνάντησις τῶν δύο τούτων πολιτικῶν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ τυχαία καὶ ἄγονος.

Γ. Χατζηγιαννάκογλους

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

—

Τῷ λογίῳ Α. Μ.

Νύκτα καὶ μέρα στὸ σκαμνὶ
μὲ πόθο καθισμένοι,
χωρὶς νὰ βγάζουνε φωνὴ
γράφουν συλλογισμένοι.

—

Καὶ σ' αὐτὸν τὸν παιδεμό,
καὶ σ' ὅλη τὴν ἀγρύπνια
τοῦ στήθους τὸν ἀνασασμό,
μιὰ μένει αἰώνια ξύπνια.

—

Ἡ ἐπιστήμη στὸ πλευρὸ
αὐτῶν ἀκουμπισμένη,
θωρεῖ μὲ λύπη τὸν καιρό,
πατέλειωτος διαβαίνει.

—

Γιατὶ στὴ λάμψη τὴν πολλὴ
πάφίνουν τὰ παιδιά της,
δὲ βλέπει μιὰν ὑποδοχή,
στὴν τόση εὐμορφιά της.

Ἀθῆναι 1902.

Κωνστ. Ἀμάπης Κυδωνιεύς

ΑΠ' ΤΑ ΓΙΑΣΕΜΙΑ

ΕΦΥΓΕ....

—

Στὴν Εὐανθία Α.

— Αὔριον φεύγω, μοῦ εἶπε καὶ ἔσπευσε ν' ἀποσυρθῇ ἐκ τοῦ παραθύρου. Ἡ φωνή της ἦτο ἀσθενὴς καὶ διακεκομμένη, ὁ δὲ τόνος ἐνεῖχε κάποιαν [μελαγχολίαν, κάποιαν λύπην μυστικήν. Προφανῶς ἦτο συγκεκινημένη. Ἀλλ' ἐγὼ τί ἠσθάνθην, θεέ μου, μόλις ἀντελήφθην νὰ πέσῃ ἐπάνω μου ὁ κεραυνὸς ἐκεῖνος. . . . Τὰ μάτια μου ἐθάμβωσαν, ὁ νοῦς μου ἐτρεμόσβυσε, ὁ οὐρανὸς ἐστροβιλίσθη. Τὰ πόδια ἤρχισαν νὰ τρέμουν. Μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα μου τότε ἠσθάνθην κάτι πολύτιμον νὰ συντρίβεται. Πῶς ἠδυνήθην νὰ προχωρήσω εἶνε θαῦμα.

— Αὔριον φεύγω· δυὸ λέξεις. . . . Ἀλλὰ λέξεις ἐγλκείουσαι μίαν σπαρακτικὴν ἐποποιίαν, δύο λέξεις αἵτινες ὡς δύο κεφαλαὶ Μεδούσης ὠρθοῦντο ἔμπροσθέν μου. . , . Καὶ τόσοι λοιπὸν πόθοι καὶ τόσα ὄνειρα ποῦ ἔπλασα δι' αὐτήν; Ὄνειρα ἦσαν πλάνα ποῦ ἐθώπευσαν πρὸς στιγμὴν τὴν ψυχήν μου διὰ νὰ σβυσθοῦν τόσον γλίγορα; Φεῦ! λοιπὸν ἦτο θάλπος καὶ φῶς, τὸ ὁποῖον ἐθέρμανε καὶ ἐφώτισε πρὸς στιγμὴν τὴν ζωήν μου διὰ νὰ τὴν βυθίσῃ εἰς τὸ σημερινὸ πηχτὸ σκοτάδι τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀπελπισίας; Δὲν ἦτο λοιπὸν ἄστρον, τὸ ἄστρον ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον ὑψοῦντο τὰ πονεμένα μάτια τοῦ νυχαγοῦ τῆς ζωῆς; Ναί· δὲν ἦτο. Ἦταν διάττων ὅστις ἐφώτισε πρὸς στιγμὴν τὸν ὁρίζοντα τῆς ζωῆς μου διὰ νὰ σβεσθῇ μετ' ὀλίγον!

— Αὔριον φεύγω· Καὶ ἐμὲ ποῦ μὲ ἀφήνει τότε; Πάντοτε μὲ κατέτρωγε τὸ σκουλῆκι τῆς ἀμφιβολίας· ἐπίστευα ὅτι δὲν μὲ ἀγαπᾷ. Καὶ ἴσως ἴσως δὲν εἶχον ἄδικον. Ἐνῷ ὁ ἰδικός μου ἔρως ἦταν ἄπειρος καὶ φλογερός, αὐτὴ ἦταν τόσον ἐπιφυλακτική. Ἤκουε μόνον. Πλὴν πάντοτε ἐδίσταζε καὶ ἀμφέβαλλε. Τὸ μειδίαμα τῆς ἀμφιβολίας ποτὲ δὲν ἔπαυσε ἀπὸ τοῦ νὰ πλανᾶται εἰς τὴν θελκτικὴν πορφύραν τῶν χειλέων της. ἐνῷ ὁ ἰδικός μου ἔρως ἠδύνατο καὶ βουνὰ ὁλόκληρα πάγων σκεπτικισμοῦ νὰ καταρρίψῃ, νὰ λυώσῃ, ἐνῷ ἠδύνατο καὶ πέτραν νὰ συγκινήσῃ καὶ μάρμαρον ἀκόμη νὰ ἐμψυχώσῃ, αὐτῆς ἦτο ὡς παιδίον γελῶν ἐπ' ὀλίγον καὶ κλαῖον διαρκῶς, ὡς γραῖα δύσπιστος, ὡς γυνὴ τὰ πάντα φοβουμένη· καὶ αὐτὴν τὴν αὔραν τοῦ ζεφύρου καὶ αὐτὸ τὸ κῦμα τὸ ὁποῖον τόσαις φοραῖς εἶδα 'στὴν «ἀμμουδιὰ τ' Ἀναξαγόρα» νὰ ξεσπάσῃ κάτω 'στὰ πόδια της ὡς ἀφροστεφάνωτο φίλημα. Πάντοτε ἀμφέβαλλα περὶ τῆς ἀγάπης της· ἀλλ' εἶχον ἄδικον; Ἂν μὲ ἠγάπα θὰ ἔφευγε; Θὰ μὲ ἄφηνε ἔτσι κατάμονον, χωρὶς ἐλπίδα, χωρὶς παρηγορίαν καμμίαν; Ἄχ! καὶ πῶς θὰ ζήσω ἐγὼ τόρα, Θεέ μου; ὅταν δὲν μὲ θερμαίνῃ τὸ φῶς τῆς ἀγάπης της, ὅταν δὲν μυρώνῃ τὴν ζωήν μου, τὸ ἄρωμα τῆς ζωῆς της τῆς ποιητικῆς καὶ τρελλῆς καὶ ὀνειρώδους. . . . Ἐγὼ ὅστις ἔτρεμα καὶ ἐλαχτάριζα καὶ μίαν στιγμὴν ἐὰν δὲν τὴν ἔβλεπα, ἐὰν δὲν ἠτένιζα εἰς τὸ βάθος τῶν ματιῶν της, ἵνα ἀντλήσω ζωήν,πῶς θὰ ζήσω τόρα μακράν της, ἄνευ αὐτῆς; Πῶς; . . . Θὰ δυνηθῶ νὰ ζήσω; Ἀλλὰ καὶ ἂν ζήσω, θὰ εἶνε ζωὴ αὐτή; δὲν θὰ εἶνε βάσανος, δὲν θὰ εἶνε κόλασις, δὲν θὰ εἶνε ὀδύνη διαρκὴς καὶ ἀτελείωτος σπαραγμός;

*
* *

— Ἀνθοῦλα, γιατί νὰ σ' ἀγαπήσω μὲ τόσην θέρμην μὲ τόσην τρέλλαν; γιατί σὲ σένα ναῦρω τὴν ἐνσάρκωσιν τῶν φλογερῶν μου πόθων, τῶν τρελλῶν μου ἐλπίδων τὴν

αὐγήν; Ἀφοῦ γιὰ μὲ δὲν ἦσο γιατί νὰ σ' ἀπαντήσω εἰς τὸ ροδόστρωτο Γολγοθᾶ τῆς ζωῆς μου, ἀφοῦ γιὰ μὲ δὲν ἦσο γιατί νὰ σὲ ἰδῶ; Ὅταν σοὶ προσέφερα τὸν ἔρωτά μου διατί δὲν μοὶ ἔλεγες ὅτι δὲν εἶσαι ἐλευθέρα, ὅτι δὲν δύνασαι, ὅτι δὲν ἔχεις καρδίαν, ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ εὕρω πλησίον σου τὴν εὐτυχίαν ποῦ ἤλπιζα; Διατὶ δὲν μοὶ τὸ εἶπες; Διατί μὲ ἀφῆκες νὰ τρέξω εἰς τὸν κατήφορον τῶν ἐλπίδων διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸ σημερινὸν βάραθρον τῆς ἀπελπισίας;

Φεύγεις· ἀλλ' ἂν τοὐλάχιστον εἶχον τὴν παρηγορίαν ὅτι μὲ ἠγάπησας, ὅτι μὲ ἀγαπᾷς ὅτι δὲν θὰ ὑποφέρω μόνος, ὅτι θὰ παραδίδῃς κἄποτε εἰς τὴν αὔραν στεναγμοὺς ἢ φιλιά, ὅτι τὸ βλέμμα σου θὰ πλημμυρῇ κἄποτε εἰς μίαν ἀνάμνησιν, ὅτι θ' ἀνυψοῦτο κἄποτε νοσταλγοῦν εἰς τὰ κυανᾶ πλάτη τ'οὐρανοῦ—εἰς τὰ πλάτη τῶν ὀνείρων μας.... Πλὴν μάταιαι ἐλπίδες.... Δὲν μὲ ἀγαπᾷς; ἂν μὲ ἠγάπας θὰ ἔφευγες;

* *
*

Φύγε. Ἀλλὰ γνώριζε, ὅτι ἐσπάραξες μίαν καρδίαν, ὅτι ἐκρήμνισες ἕνα κόσμον ὀνείρων, ὅτι ἔσβυσες ἓν ὄνειρον εὐτυχίας, ὅτι ἐπρόδωκες ἓν αἴσθημα, ὅτι κατέστησες διὰ βίου δυστυχῆ μίαν ὕπαρξιν, ἕναν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὸ μόνον σφάλμα εἶνε ὅτι σὲ ἠγάπησε πολύ—πάρα πολύ !. .

Φύγε· ζήτησον τὴν εὐτυχίαν ἀλλαχοῦ. Δὲν μνησικακῶ. Καὶ ἂν θέλω, δὲν δύναμαι. Σὲ ἀγαπῶ τόσον !

Φύγε· σοῦ εὔχομαι νὰ διέλθῃς τόσα ἔτη εὐτυχίας, ὅσας στιγμὰς εὐτυχίας διῆλθον πλησίον σου· εὔχομαι νὰ εὕρῃς σὺ τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω κοντά σου.

Φύγε· καὶ ἂν μὲ ἀγαπᾷς, ἔλπιζε. Ὁ Θεὸς εἶνε μεγάλος. Καὶ ἡ γῆ ἂν ἀρνηθῇ τὴν ἕνωσίν μας θὰ ἑνωθῶμεν εἰς σφαῖραν ἄλλην ὑψηλοτέραν, αἰθεριωτέραν καὶ εὐγενεστέραν, εἰς σφαῖραν εἰς ἣν ἐπλανήθημεν ἐν στιγμαῖς ρεμβασμῶν καὶ ὀνείρων, εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτος καὶ τῆς αἰωνίας ἀγάπης—τὸν οὐρανόν.

Φύγε !...

Κόρινθος 9 Νοεμβρίου 1902.

Ν. Σ. Γκινόπουλος

ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἡ διαμαρτυρία τῆς Σάρας Βερνάρ.

Ἡ Σάρα Βερνὰρδ ἐθύμωσε πολὺ διὰ τὴν γνωστὴν δήλωσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμον πολλαὶ παρισιναὶ ἐφημερίδες διὰ τὸν εἰς τὴν Γερμανίαν καλλιτεχνικόν της γῦρον. Διὰ τοῦ «Φιγαρώ» ἡ μεγάλη τραγωδὸς διακηρύσσει ὅτι τὸ εἰς Γερμανίαν ταξείδιόν της ὑπῆρξεν ἕνας συνεχὴς θρίαμβος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος. Μετὰ τὴν παράστασιν τῆς «Φαίδρας» ἐκλήθη εἴκοσι φορὰς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἡ δὲ ἅμαξά της ἐγέμισε μὲ ἄνθη ὑπὸ τῶν ἀναριθμήτων θαυμαστῶν της.

Ἡ καλλιτέχνις ἐταράχθη ἰδιαιτέρως διὰ τὴν δήλωσιν μιᾶς γερμανικῆς ἐφημερίδος, διακηρυξάσης ὅτι εἶνε γερμανικῆς καταγωγῆς. Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ πατριωτισμοῦ της ἡ μεγάλη ἠθοποιὸς φέρει τὸ γεγονός, ὅτι ἠμείφθη διὰ χρυσοῦ μεταλλίου κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, ἕνεκα τῆς πατριωτικῆς διαγωγῆς της.

Ἕνα ἐπεισόδιον εἰς τὸν Κάϊζερ.

Κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν Ἀγγλων σωματοφυλάκων ὑπὸ τοῦ Κάϊζερ, συνέβη τὸ ἑξῆς ἐπεισόδιον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠρώτησεν ἕνα σωματοφύλακα πῶς ὀνομάζεται.

=Ἀνδρέ, ἀπήντησεν ἐκεῖνος

— Γνωρίζεις ὅτι ἔχεις ἕνα περίφημον συνονόματον τὸν Ἀνδρὲ ποῦ πῆγε εἰς τὸν Βόρειον Πόλον; τοῦ εἶπεν ὁ Κάϊζερ.

Καὶ ὁ σωματοφύλαξ ἀπήντησε·

— Δὲν γνωρίζω τίποτε· τὸ μόνον ποῦ γνωρίζω εἶνε ὅτι ὁ λοχαγός μας εἶπε σήμερον τὸ πρωὶ πρὸ τῆς ἐπιθεωρήσεως ὅτι θὰ προτιμοῦσε μᾶλλον νὰ ἦτον εἰς τὸν Βόρειον Πόλον.

ΣΑΤΥΡΑΙ

ΓΕΛΑΤΕ, αἰωνίως γελᾶτε ! — Ἡ γῆ εἶνε θέατρον.... κωμῳδιῶν, εἰς τὸ ὁποῖον παίζονται περισσότεραι κωμωδίαι ἢ δράματα. Θιασάρχις πάντοτε ἡ Τύχη.

⁂

Τὸ κάλλος εἶναι διὰ τὸ πνεῦμα πυρετός· ἡ ἡδονή, ἡ . . . κινίνη.

⁂

Ὑπάρχει τι ταχύτερον τῆς φαντασίας. Ἡ διαμαρτύρησις μιᾶς . , . συναλλαγματικῆς.

⁂

Τὸ φίλημα εἶναι τὸ μόνον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐνῷ δὲν εἶνε χρῆμα φέρει τόκον 100 τοῖς 0]0. Καθαρὰ . . . τ ο κ ο γ λ υ φ ί α.

⁂

Πολλοὶ ἤθελαν πτέρυγας· εἰς ἐμὲ ἀρκοῦν οἱ πόδες. Μὲ τὰς πτέρυγας λακτίζει κανείς ;

⁂

Τὸ π ρ ό β λ η μ α τῆς γυναικείας ὑπάρξεως ἔγκειται εἰς τὴν εὕρεσιν ἑνὸς ἀ γ ν ώ σ τ ο υ ὡς . . . συζύγου.

⁂

Ἡ ὀργὴ φονεύσει, ὁ ἔρως φονεύει, ἡ πολυφαγία φονεύει, ἡ πεῖνα φονεύει. Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἓν . . . κακουργοδικεῖον.

⁂

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πλεονάζουν τὰ σκυλιά· εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ δημοσιογράφοι.

⁂

Ὅταν ὁ Θεὸς ἤρχισε νὰ πλάττῃ τὴν γυναῖκα, περισσοτέραν ὥραν θὰ ἐχρειάσθη βεβαίως διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς...γλώσσης της.

⁂

Ὁ καλόγερος καὶ ἡ γυναῖκα ἀποτελοῦν τὸ οἰκόσημον τοῦ Διαβόλου. **Δ. Κ.**

Τύποις ΝΟΜΙΚΗΣ